

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Eda YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AŞAĞI SEYHAN OVASINDAKİ ÇİFTÇİLERİN TEKNİK VE İŞLETME
EKONOMİSİ YAYIM BİÇİMLERİNE OLAN İHTİYAÇLARININ
SAPTANMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

ADANA, 2007

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**AŞAĞI SEYHAN OVASINDAKİ ÇİFTÇİLERİN TEKNİK VE İŞLETME
EKONOMİSİ YAYIM BİÇİMLERİNE OLAN İHTİYAÇLARININ
SAPTANMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Eda YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI

**Bu tez ...../...../2007 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oybirliği/Oyçokluğu İle Kabul Edilmiştir.**

İmza:..... İmza:..... İmza:.....

Prof. Dr. Yaşar GÜRGEN Prof. Dr. Semih TANGOLAR Yrd.Doç.Dr. Müge K. DAVRAN
DANIŞMAN ÜYE ÜYE

Bu tez Enstitümüz Ziraat Mühendisliği Anabilim Dalında hazırlanmıştır.

Kod No:

Prof. Dr. Aziz ERTUNÇ

Enstitü Müdürü

Bu çalışma, Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi Tarafından
Desteklenmiştir.

Proje No: ZF2005YL33

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların
kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AŞAĞI SEYHAN OVASINDAKİ ÇİFTÇİLERİN TEKNİK VE İŞLETME EKONOMİSİ YAYIM BİÇİMLERİNE OLAN İHTİYAÇLARININ SAPTANMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Eda YILMAZ

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

Danışman : Prof. Dr. Yaşar GÜRGEN

Yıl: 2007, Sayfa: 86

Jüri : Prof. Dr. Yaşar GÜRGEN

Prof. Dr. Semih TANGOLAR

Yrd. Doç. Dr. Müge K. DAVRAN

Bu çalışmada Aşağı Seyhan Ovasındaki üreticilerin günümüzde teknik ve işletme ekonomisi yayım biçimlerine olan ihtiyaç durumları analiz edilmektedir. Bu bağlamda üreticilerin tarımla ilgili teknik ve işletme ekonomisi konularında ne tür bilgilere ihtiyaç duydukları, bu bilgileri hangi kaynaklardan sağladıkları, Adana Tarım İl Müdürlüğü'nün personel ve alet - ekipman yönünden teknik ve işletme ekonomisi yayım biçimleriyle ilgili yenilikleri benimsetebilecek olanaklara ne ölçüde sahip olduğu ortaya koyulmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre üreticilerin %67.6'sının gübrelemede, %66.2'sinin tohum seçiminde, %64.8'inin ilaçlama gibi tarımsal girdilerin kullanımında çok fazla teknik bilgiye ihtiyaç duydukları saptanmıştır. Tarımsal işletmecilikle ilgili kayıt tutma, üretim ve yatırım planlaması, tarımsal pazarlama, tarımsal teşvik ve destekleme konularına büyük oranda ihtiyaç duydukları, kooperatifçilik konularındaki bilgilere ise çok az düzeyde ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Üreticilerin bitkisel üretimde girdi kullanımı ile ilgili konularda en çok özel tarımsal firmalardan; hayvansal üretimde ise mevcut bilgi ve deneyimlerinden faydalandıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarımsal Yayım, İşletme Ekonomisi, Aşağı Seyhan Ovası.

ABSTRACT

M.Sc. THESIS

<p>A RESEARCH ON DETERMINATION OF NEED FOR TECHNICAL AND FARM ECONOMICS EXTENSION OF FARMERS IN THE LOWER SEYHAN PLAIN</p>

Eda YILMAZ

**ÇUKUROVA UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY
DIVISION OF AGRICULTURAL ECONOMICS**

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Yaşar GÜRGEN

Year: 2007, Page: 86

**Jury : Assoc. Prof. Dr. Yaşar GÜRGEN
Assoc. Prof. Dr. Semih TANGOLAR
Asst. Prof. Dr. Müge K. DAVRAN**

In this study, the present need for technical and farm economics extension farmers in the Lower Seyhan plain is investigated. In accordance with this issue, it is introduced that what kind of information producers need regarding agricultural technical and farm economics extension, from which sources they supply such information, and whether Agriculture Authority of Adana have adequate facilities of personnel and instruments and machinery or not in adoption of innovations by producers regarding technical and business economics releases.

It is determined by the surveys that producers need information on agricultural inputs, such as 67.6% in fertilization, 66.2% in seed preference, and 64.8% in application of insecticides. It is determined that producers also feel the need of a high percentage in recording with regard to agricultural farms, production and investment planning, agricultural marketing, agricultural support and encouragement while in cooperative trading system at a lower rate.

It was determined that producers apply for the agricultural private firms about the information on the usage of plant production inputs. However, they benefitted from their own experience and knowledge on the issues in connection with that of animal production inputs.

Key Words: Agricultural extension, Farm economics, Lower Seyhan Plain.

TEŞEKKÜR

Tez konusunun seçiminde bana yardımcı olan, değerli katkı ve eleştirileri ile beni yönlendiren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Yaşar GÜRGEN'e, yaptığım ęalıřmada yardımlarını esirgemeyen Adana Tarım İl Müdürlüğü iftęi Eğitim ve Yayım Şube'si ęalıřanlarına, anket sorularını büyük bir iğtenlik ve sabırla cevaplandıran değerli üreticilere teşekkür ederim.

Ayrıca, eğitimimin her aşamasında beni maddi ve manevi olarak destekleyen, sevgi ve ilgileriyle her zaman yanımda olduklarını hissettiren annem Ayten, Babam İhsan ve kardeşlerim Nil, Nida YILMAZ'a, ayrıca manevi kız kardeşim Seda ÇAKIR' a sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZ	I
ABSTRACT	II
TEŞEKKÜR	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÇİZELGE LİSTESİ.....	VII
KISALTMALAR	IX
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Önemi ve Amacı.....	1
1.2. Konunun Kapsamı.....	2
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	4
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	9
3.1. Materyal	9
3.2. Yöntem	9
3.2.1. Örnek Köy ve İşletmelerin Seçiminde Uygulanan Yöntem.....	9
3.2.2. Anket Hazırlamada Kullanılan Yöntem	11
3.2.3. Yayım Elemanlarının Seçiminde Uygulanan Yöntem.....	12
3.2.4. Anketlerin Değerlendirilmesinde Uygulanan Yöntem.....	12
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA	13
4.1. Araştırma Alanındaki İşletmecilerle İlgili Bulgular	13
4.1.1. Yaşları ve Meslek Deneyimleri	13
4.1.2. Üreticilerin Eğitim Durumu	14
4.2. Araştırma Alanındaki İşletmelerle İlgili Bulgular.....	15
4.2.1. İşletmelerin Arazi Mülkiyet Durumu ve Tasarruf Şekilleri	15
4.2.2. İşletme Genişliklerine Göre Ürün Deseni	17
4.2.3. İşletmelerde Bulunan Hayvan Varlığı	20
4.2.4. İşletmelerde Bulunan Alet ve Makine Varlığı.....	23
4.2.5. İşletmelerde Sulama Durumu.....	25
4.2.6. İşletmelerde Yabancı İşgücü Kullanma Durumu	25
4.3. Üreticilerin Tarımsal Yayım Elemanları ile Etkileşimleri.....	26

4.3.1. Yayım Elemanlarının Üreticileri Ziyaret Sıklığı	26
4.3.2. Üreticiler Açısından İyi Bir Yayımcının Özellikleri.....	28
4.4. Üreticilerin Kitle Haberleşme Araçlarını Kullanım Durumları	30
4.5. Üreticilerin Teknik Bilgilere Olan İhtiyaç Durumu	31
4.6. Üreticilerin Teknik Konulardaki Bilgi Edinme Kaynakları	33
4.7. Üreticilerin Tarımsal İşletme Ekonomisi Konularındaki Bilgi İhtiyaç Durumları	36
4.7.1. Üreticilerin Kayıt Tutma Durumları ve Bilgi İhtiyaç Düzeyleri.....	36
4.7.2. İşletmelerin Üretim ve Yatırım Planlaması Yapma Durumları ve Bilgi İhtiyaç Düzeyleri	39
4.7.3. Üreticilerin Tarımsal Pazarlama Durumu ve Bilgi İhtiyaç Düzeyleri..	41
4.7.4. Üreticilerin Tarımsal Kooperatiflere Üyelik Durumları ve Kooperatifçilik Konularına Olan Bilgi İhtiyaç Düzeyleri.....	44
4.7.5. Üreticilerin Tarımsal Teşvik ve Desteklerden Yararlanma Durumları ve Bilgi İhtiyaç Düzeyleri	46
4.8. Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şube Müdürlüğü İle İlgili Bulgular.....	49
4.8.1. Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi'nin Örgütsel Yapısı	49
4.8.1.1. Tarla Birimi'nin Faaliyetleri.....	49
4.8.1.2. Hayvancılık Birimi'nin Faaliyetleri	49
4.8.1.3. Sebzeçilik Birimi'nin Faaliyetleri	50
4.8.1.4. Meyvecilik Birimi'nin Faaliyetleri	50
4.8.1.5. Organik Tarım Birimi'nin Faaliyetleri	50
4.8.1.6. Sulama Birimi'nin Faaliyetleri.....	50
4.8.1.7. Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi Birimi'nin Faaliyetleri.....	51
4.8.1.8. Bilgi İşlem Birimi'nin Faaliyetleri.....	51
4.8.1.9. Enformasyon Birimi'nin Faaliyetleri	51
4.8.1.10. Kadın Çiftçiler Biriminin Faaliyet Konuları.....	51
4.8.1.11. Ev Ekonomisi Birimi'nin Faaliyet Konuları	52

4.8.2. Adana Çiftçi Eğitim Yayım Şube Müdürlüğünün Personel Yapısı	52
4.8.3. Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim Yayım Şube Müdürlüğü'nün Alet Ekipman Varlığı.....	53
4.8.4. Tarımsal Yayım Elemanlarının Yayım Hizmetlerindeki Etkinlik Durumları	54
4.8.4.1. Yayım Elemanlarının Kurumlarındaki Çalışma Süreleri	54
4.8.4.2. Eğitim Durumları	55
4.8.4.3. Teknik ve Mesleki Bilgi Açısından Yeterlilikleri.....	56
4.8.4.4. Tarımsal İşletmecilik Konularındaki Bilgi Düzeyleri	58
4.8.5. Tarımsal Yayım Hizmetleri	59
4.8.5.1. Yayım Hizmetlerinin Yeterlilik Durumu	60
4.8.5.2. Yayım Elemanlarının Yayım Hizmetlerinde Üreticilerin Teknik Bilgilere Olan İhtiyaç Durumları Hakkındaki Görüşleri.....	61
4.8.5.3. Yayım Elemanlarının Yayım Hizmetlerinde Üreticilerin İşletme Ekonomisi Konularındaki Bilgilere Olan İhtiyaç Durumları Hakkındaki Görüşleri	63
4.8.5.4. Yayım Elemanlarının Kurumlarının Alet Ekipman Varlığının Yeterliliği Hakkındaki Görüşleri.....	64
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	66
KAYNAKLAR.....	72
ÖZGEÇMİŞ	78
EKLER.....	79

ÇİZELGE LİSTESİ

SAYFA

Çizelge 3.1. Örnek İşletmelerin, Arazi Genişlik Gruplarına Göre Dağılımı.....	11
Çizelge 4.1. Üreticilerin Yaşları	13
Çizelge 4.2. Üreticilerin Mesleki Deneyimleri	14
Çizelge 4.3. Üreticilerin Eğitim Durumları.....	15
Çizelge 4.4. İşletmelerin Arazi Mülkiyet Durumu ve Tasarruf Şekilleri	16
Çizelge 4.5. İşletme Genişlik Gruplarına Göre Ürün Deseni.....	19
Çizelge 4.6. İşletmelerde Bulunan Hayvan Varlığı	22
Çizelge 4.7. İşletmelerde Bulunan Alet Makine Varlığı.....	24
Çizelge 4.8. İşletmelerde Sulama Durumu.....	25
Çizelge 4.9. İşletmelerde Yabancı İşgücü Kullanma Durumu	26
Çizelge 4.10. Yayım Elemanlarının Üreticileri Ziyaret Sıklığı.....	27
Çizelge 4.11. Üreticiler Açısından İyi Bir Yayımcının Özellikleri	29
Çizelge 4.12. Üreticilerin Kitle Haberleşme Araçlarını Kullanım Düzeyleri	30
Çizelge 4.13. Üreticilerin Tarımsal Konularda Faydalandıkları Kitle Haberleşme Araçları.....	31
Çizelge 4.14. Üreticilerin Teknik Bilgilere Olan İhtiyaç Durumu	32
Çizelge 4.15. Üreticilerin Teknik Konulardaki Bilgi Edinme Kaynakları	35
Çizelge 4.16. Üreticilerin Kayıt Tutma Konularındaki Bilgi Düzeyleri.....	37
Çizelge 4.17. Üreticilerin Kayıt Tutma Konularına Olan İhtiyaç Durumu.....	37
Çizelge 4.18. Üreticilerin İşletmelerinde Tuttukları Kayıt Türleri	38
Çizelge 4.19. Üreticilerin Üretim ve Yatırım Planı Yapma Durumları	40
Çizelge 4.20. Üretim ve Yatırım Planlaması Konularına Olan Bilgi İhtiyaç Durumu.....	40
Çizelge 4.21. İşletmelerde Bitkisel Üretim Pazarlama Durumu	42
Çizelge 4.22. Üreticilerin Pazarlama Konularına Olan İhtiyaç Durumu	43
Çizelge 4.23. Üreticilerin En Fazla İhtiyaç Duydukları Pazarlama Bilgileri.....	44
Çizelge 4.24. Üreticilerin Tarımsal Kooperatiflere Olan Üyelik Durumları.....	45
Çizelge 4.25. Üreticilerin Kooperatifçilik Bilgilerine Olan İhtiyaç Durumları	45
Çizelge 4.26. Üreticilerin Ürün Teşvik Primlerinden Faydalanma Durumları	47

Çizelge 4.27.	Üreticilerin Yayımıcılar Tarafından Teşvik ve Destekler Konusunda Bilgilendirilme Durumu	48
Çizelge 4.28.	Üreticilerin Tarımsal Teşvik ve Destek Konularına Olan Bilgi İhtiyaç Durumları	48
Çizelge 4.29.	Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi Birimlerinde Görev Yapan Yayım Elemanlarını Dağılımı	52
Çizelge 4.30.	Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim Yayım Şubesi'nin 2006 Yılı Alet Ekipman Varlığı.....	53
Çizelge 4.31.	Yayım Elemanlarının Kurumlarındaki Çalışma Süreleri	54
Çizelge 4.32.	Yayım Elemanlarının Mezun Oldukları Lisans ve Önlisans Programları.....	56
Çizelge 4.33.	Yayım Elemanlarının Teknik Bilgiler Açısından Kendilerini Yeterli Bulma Düzeyleri	57
Çizelge 4.34.	Yayım Elemanlarının Mesleki Bilgiler Açısından Kendilerini Yeterli Bulma Düzeyleri	57
Çizelge 4.35.	Yayım Elemanlarının Tarımsal İşletmecilik Konularında Kendilerini Yeterli Bulma Düzeyleri.....	58
Çizelge 4.36.	Yayım Elemanların Kendilerini Yetersiz Buldukları İşletme Ekonomisi Konuları	59
Çizelge 4.37.	Yayım Elemanlarınca Aşağı Seyhan Ovası'na Götürülen Yayım Hizmetlerinin Yeterlilik Düzeyi	60
Çizelge 4.38.	Yayım Elemanlarınca Ürercilerin Teknik Bilgilere Olan İhtiyaç Durumu	62
Çizelge 4.39.	Yayım Elemanlarınca Üreticilerin En Çok İhtiyaç Duydukları Teknik Konular.....	62
Çizelge 4.40.	Yayım Elemanlarınca Üreticilerin En Çok İhtiyaç Duydukları İşletme Ekonomisi Konuları	63
Çizelge 4.41.	Yayım Elemanlarının Kurumlarının Yayım Hizmetlerindeki Alet Ekipman Varlığı Açısından Yeterlilik Durumu Hakkındaki Görüşleri	64

KISALTMALAR

ÇES	: Çiftçi Eğitim ve Yayım Servisi
DSİ	: Devlet Su İşleri
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
TYUAP	: Tarımsal Yayım Uygulamalı Araştırma Projesi
ÜT	: Üretim Tekniği

1. GİRİŞ**1.1. Konunun Önemi ve Amacı**

Tarım sektörü, özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekonomik gelişmenin sağlanmasında önemli görevler üstlenmektedir. Tarımda gelişme, bilimsel araştırma bulgularıyla elde edilen teknolojik yeniliklerin üreticiler tarafından kullanılmaya başlamasıyla ve yaygınlaştırılmasıyla mümkün olabilir. Dolayısıyla tarımsal faaliyette bulunan, tarımsal faaliyetleri yönlendiren kimselerin sahip oldukları özellikler, söz konusu topluma ulaşmayı, belirli davranışların ve yeniliklerin benimsenmesini etkileyici niteliktedir. Bu nedenle insan faktörünün sahip olduğu özelliklerin gelişmeyi etkilemesi ve kazandırılacak yeni bilgi ve davranışlarla gelişme sürecini hızlandırıcı etkilerde bulunulması kaçınılmazdır. Tarımsal yayım çalışmaları, kalkınma süreci içindeki kırsal toplumların kalkınmalarında vazgeçilmez bir ögedir (Özçatalbaş, 1994).

Günümüzde bilgi, yaşamın her alanında olduğu gibi tarımda da değeri ve önemi giderek artan bir üretim faktörü ve girdi haline gelmiştir. Bu duruma paralel olarak çiftçilerin bilgi ve beceri gereksinimleri giderek çeşitlenmekte ve artmaktadır. Tarım kesimindeki insanların kendilerine uygun ve yararlı bilgilere zamanında ve sürekli ulaşabilmeleri tarımın gelişmesinin temel koşuludur. Kırsal alanda insan kaynağının geliştirilmesi, bilgiyi arayan ve kullanan, kendisine ve çevresine yardım eden çiftçilerin yaratılması, çiftçilerin örgütlenme istek ve kapasitelerinin yükseltilmesi için tarımsal yayım kullanılabilir önemli bir araçtır (Yavuz ve Erol, 2004).

Özellikle son yıllardaki küreselleşme ile birlikte hızla gelişen teknik ve ekonomik gelişmelerden çiftçilerin haberdar edilmesi, bilinçlendirilmesi gerekliliği ve önemi daha çok artmıştır. İşte bu konuda tarımsal yayımın önemi de giderek daha çok önem kazanmaya başlamıştır. Böyle bir gelişme, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde tarımsal yayım anlayış ve biçimlerinde de çok önemli değişikliklere neden olmuştur. Nitekim, eskiden beri bilinen üretim tekniğine dayalı yayım biçimi yanında işletme ekonomisi yayım biçimi de giderek daha fazla önem kazanmaya başlamıştır.

Üretim tekniğine dayanan tarımsal yayım biçimi ile, yeni üretim tekniklerinin (nitelikli tohumluk, toprak işleme, sulama, tarımsal mücadele, gübreleme, hasat ve makineleşme gibi) kullanılarak birim alandan alınan ürün verimliliğinin artırılması amaçlanırken, işletme ekonomisi yayım biçimi ile tarım işletmelerinin kuruluş, hammadde, yardımcı madde temini ile, bunların depolanması, üretim, satış, finansman ve personel gibi başlıca sorunlarının çözümlenmesi amaçlanmaktadır. Bir ülkede çiftçilere sunulan tarımsal bilginin teknik veya ekonomik nitelikli olmasını, o ülkedeki tarım işletmelerinin çağdaş tarım tekniğini uygulama düzeyi belirler (Gürgen, 1987). Örneğin gelişmiş ülkelerde işletme ekonomisine dayalı tarımsal yayım biçimi, üretim tekniğine dayalı yayım biçimine göre daha önceliklidir ve yayım faaliyetlerinin en önemli konuları arasına girmiştir. Ülkemizde ise halen üretim tekniğine dayalı yayım biçimi ağırlıklı olarak uygulanmakta olup Türk yayım sistemi bugüne değin kendisini yalnızca üretim teknikleri konularıyla sınırlamıştır (Taluğ ve Ark, 1990).

Oysa yukarıda da belirtildiği gibi küreselleşme ile birlikte teknik ve ekonomik anlamda meydana gelen hızlı gelişmeler sonucu, teknik ve ekonomik ağırlıklı yayım biçimleri de eski uygulamalara göre çok daha farklı ve gelişmiş uygulamaları çiftçilere benimsetmeye zorlamaktadır.

İşte bu çalışmanın temel amacı, Aşağı Seyhan Ovasındaki üreticilerin günümüzde teknik ve işletme ekonomisi yayım biçimlerine olan ihtiyaç durumlarını belirlemeye çalışmaktır. Ayrıca Adana Tarım İl Müdürlüğü'nün gerek personel gerekse alet ve ekipman yönünden teknik ve işletme ekonomisi yayım biçimleriyle ilgili yenilikleri benimsetebilecek olanaklara ne ölçüde sahip olduğunu belirlemek bu araştırmanın bir başka önemli amacını oluşturmaktadır. Bunların dışında üreticilerin ihtiyaç duydukları teknik ve işletme ekonomisi yayım biçimleriyle ilgili bilgileri en çok hangi kaynaklardan elde ettikleri de saptanmaya çalışılmıştır.

1.2. Konunun Kapsamı

Çukurova Bölgesi'nde Sulamanın başladığı 1960'lı yılların başlarında yanlış sulamadan dolayı, bitkisel ve hayvansal üretimden çok düşük verim alınırken, bir çok

verimli tarım arazisi de bilinçsiz sulamadan ve diğer yanlış tarım tekniklerinden dolayı çoraklaşmıştır. Bu duruma seyirci kalmayan Dünya Bankası Uzmanları, ilk kez Çukurova Bölgesi'nde "Çiftçi Eğitim Servisi" oluşturarak bilimsel düzeyde tarımsal yayım faaliyetlerine başlamışlardır. O günden bu güne kadar Çukurova Bölgesi'nde yayım faaliyetleri yapılmaktadır. İşte bu nedenle yaklaşık 45 yıldır tarımsal yayımın yoğun olarak yapıldığı Aşağı Seyhan Ovası, araştırma kapsamına alınmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Doğanca (1975), Ege Bölgesi'nde seçilmiş bir kırsal toplumda modernleşme açısından yeniliklerin yayılmasını ve benimsenip uygulanmasını etkileyen sosyo-ekonomik faktörler üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırmada, planlı ve düzenli bir yayım çalışması ile yeniliklerin benimsenme ve uygulanma düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bazı tarımsal yeniliklerin yeterince benimsenmemesi ve uygulanmaması yayım çalışmalarının farklı ve aynı zamanda birbirleriyle etkin bir organizasyon ve koordinasyon bulunmayan kuruluşlar tarafından yürütülmesine, yeniliğin çiftçiler tarafından uygulanma zorluğuna, yeniliğin masraflı olmasına, çiftçinin yenilik hakkında tatminkâr bilgiye sahip olmamasına ve arazinin yetersizliğine bağlamıştır. Öte yandan işletme genişliği, parsel sayısı, mülkiyet şekli, kârlılık durumları gibi agroekonomik faktörlerin yeniliklerin benimsenme düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir.

Aktaş (1976), Aşağı Seyhan Sulama Projesinde, Çiftçi Eğitim Servisinin (ÇES) tarımsal yayım çalışmalarının değerlendirildiği araştırmada, ÇES'in önerdiği dört tarımsal yeniliğin benimsenme durumu incelenmiştir. Proje bölgesinin sosyo-ekonomik yapısı ile pamuk üreticilerinin bazı özelliklerinin de verildiği araştırmada ayrıca, yayımcılar ve uyguladıkları yayım yöntemlerine bağlı olarak ÇES'in örgütsel yapısı ele alınmıştır. Araştırmanın sonucunda ise; ÇES'in yayım çalışmalarının mevcut durum analizine dayalı bir şekilde planlanmadığı ve örgütsel yapısının etkin bir yayım çalışmasına olanak vermediği, yayımcıların eğitimlerinin yetersiz olduğu, tarımsal önerilerde sadece teknik konulara yer verilmesinin sorunlara yol açtığı belirlenmiştir.

Oktay (1979), yaptığı çalışmada İzmir İli'nin Menemen İlçesi'nde bulunan bir tarım işletmesinin yıllık faaliyet sonuçlarını analiz ettikten sonra geliştirilmiş bütçeleme, doğrusal programla ve program planlama metotlarını kullanarak işletmeyi planlamış ve her üç teknikle de benzer sonuçların elde edilebileceğini ortaya koymuştur. Ancak bu çalışmada, tarımsal işletmecilik yayım faaliyetleri açısından yöre şartlarına gösterdiği uyum nedeniyle geliştirilmiş bütçeleme tekniğinin uygulanmasının daha iyi sonuçlar doğurabileceği belirtilmiştir.

Dorward (1984), Kuzey Malawi’de yaptığı araştırmada tarım işletmeciliği metotlarını ve bunların küçük çiftçilere yönelik tarımsal yayım çalışmalarındaki rollerini ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışmada, tarım işletmeciliğinin yayım çalışmaları açısından önemi metodolojik olarak açıklandıktan sonra çalışma alanında bulunan üreticilerin karar almalarında bilgi akışı ve karar verme zamanları belirlenmiş ve işletmelerin sosyo-ekonomik özellikleri incelenerek iletişim, eğitim, pazarlama ve tarımsal kalkınma konularında araştırma yöresinin mevcut durumu ortaya konulmuştur.

Oakley ve Garforth (1985), “Yayım Eğitimi Rehberi (Guide to Extension Training)” isimli çalışmalarında, kırsal alandaki çiftçilerin istek ve ihtiyaçlarının karşılanmasının yayımın öncelikli hedefi olması gerektiğini belirtmişlerdir. Çalışmada, yayım elemanlarının mesleki yeterliliklerini ortaya koyan en önemli unsurlardan birisinin yayım elemanlarının üreticilerin öncelikli olarak ihtiyaç duydukları ve önem verdikleri konulara uygun yayım faaliyetleri gerçekleştirme konusundaki yeterlilikleri olduğu belirtilmiştir.

Gürgen (1989), “Aşağı Seyhan Sulama Proje Alanına Götürülen Yayım Hizmetlerinde Öncelik Verilen Konular, Başlıca Sorunlar ve Nedenleri” isimli çalışmasında yöreye götürülen yayımda, daha çok tarımsal üretimde verimliliği artırıcı teknik konular üzerinde durulduğu ve ekonomik konulara ise önem verilmediği tespit edilmiştir. Yayım hizmetlerinin daha çok büyük tarım işletmeleri üzerinde yoğunlaştırılmasının küçük tarım işletmelerinin ihmal edilmesine yol açtığı belirlenmiştir. Yayım elemanlarının mesleki yönden yeterli olmamalarının üreticiler üzerinde güven duygusu yaratamamalarına neden olduğu tespit edilmiştir.

Kızıldağ ve Karakaş (1991), tarafından gerçekleştirilen araştırmada, İzmir İli’nde TYUAP (Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi) çerçevesinde yürütülen “Çiftçi Şartlarında Deneme’lerden, Bergama ve Gümüldür’de Gerçekleştirilen Çalışmalar” üretici açısından değerlendirilmiştir. Sonuçta, çiftçi şartlarında denemelerin daha çok ekonomik gücü olan üreticilerle yürütüldüğü ve denemelerin sadece teknik açıdan değerlendirilip ekonomik analizinin yapılmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla yayımın daha çok teknik yönüne önem verildiği anlaşılmıştır.

Armağan (1993), İzmir İli'nde pamuk üretiminde yeniliklerin hangi kanallar aracılığı ile benimsendiğini ortaya koymayı amaçladığı araştırmasında, 90 pamuk üreticisi ve 20 yayımcı ile görüşülmüştür. Araştırmada; yayım örgütü tarafından önerilen yeniliklerden; derin sürümü uygulayanların %26, çeşitli yöntemlerle pamuk saplarını imha edenlerin %89, yeşil gübrelemeyi yapanların %17, Nazilli %87 çeşidini kullananların %1 oranında olduğu, toprak tahlilini ise üreticilerin %40'nun yaptırmadığı, kullanılan tohum miktarının da ortalama 6.47 kg/da olduğu saptanmıştır.

Özçatalbaş (1994), "Güneydoğu Anadolu Proje Bölgesinde Tarımsal Yayım Analizi ve Etkin Bir Yayım Çalışması İçin Gerekli Koşulların Saptanması" konusundaki çalışma ile, GAP bölgesi illerinden Şanlıurfa'da yürütülmekte olan tarımsal yayım faaliyetlerinde ortaya çıkan sorunlar ışığında, etkin bir yayım çalışmasının koşullarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Buna göre pamuk, buğday, arpa ve kırmızı mercimekte üretici uygulamaları ile yayım birimlerinin önerileri arasında 1/3-1/2 oranında uyumsuzluk bulunurken, üreticilerin üretim tekniği (%82.4) ve işletme ekonomisiyle (%71.4) ilgili bilgileri büyük oranda kırsal toplum içindeki bilgi kaynaklarından karşıladığı tespit edilmiştir. Yayım birimlerinin bilgi kaynağı olarak önemi de çok düşük bulunmuştur.

Kenanoğlu (1996), İzmir İli Torbalı İlçe'sine bağlı bir köyde seçilmiş tarım işletmeleri ile yaptığı çalışmada 1993/1994 üretim dönemine ait verileri kullanarak işletmelerin ekonomik yapılarını incelemiş ve bunlara göre doğrusal programlama metodunu kullanarak optimum işletme planlarını hazırlayarak işletmecilere götürmüş ve işletmecilerin bu planları benimseme durumunu gözlemlemiştir. Bu çalışmada, planlama sonucu işletmecilerin brüt marjlarında %36 ile %55.8 arasında artış meydana geldiği belirlenmiş ve bu planların üreticinin imkânları, değer yargıları, tutumları ve bakış açıları ile ne derece uyuştukları tespit edilmiştir.

Karaturhan (1997), İzmir İli Tarım İl Müdürlüğü'nün pamuk konusundaki yayım çalışmaları ve değerlendirilmesine yönelik faaliyetlerini incelemiştir. Yayım çalışmalarında yayımcı-üretici ve yayım-araştırma ilişkilerinin TYUAP' ta öngörülen düzeyde kurulmadığını belirlemiştir. Bunun sonucu olarak, üreticiler açısından

yenilik olmayan, koşullara uymayan, ihtiyaçlarını yansıtmayan konuların seçildiği dolayısıyla da yenilikleri benimseme oranının düşük olduğu saptanmıştır.

Sarı (2000), tarafından yapılan araştırma, ülkemizde pratik olarak fazla uygulama alanı bulmayan tarımsal işletmecilik yayımı ile ilgili bir örnek çalışmadır. Araştırma İzmir İli Bayındır İlçesi Hasköy'de bulunan süt sığırcılığı üretim faaliyetinin önemli olduğu işletmelerde yapılmıştır. Çalışmada incelenen işletmelerin mevcut durumları ortaya konmuş ve geliştirilmiş bütçeleme tekniği kullanılarak işletmeler planlanmıştır. İşletmecilere üç değişik plan sunularak seçim yapmaları istenmiştir. Seçim ve diğer aşamalarda gözlemlere dayanılarak çalışmanın sonuçları verilmiş ve ülkemizdeki tarımsal işletmecilik yayımı faaliyetlerinin uygulanması sırasında karşılaşılabilecek sorunlar ve çözüm önerileri sunularak çalışma tamamlanmıştır.

Aktaş (2002), yaptığı çalışmada, başarılı bir tarımsal yayım çalışması için çalışma konularının önceden saptanmasının önemli bir araç olduğunu, ülkemiz koşullarında sadece üretim tekniği konularının yayım çalışmalarında ağırlıklı olarak yer aldığını, işletme ekonomisi konularına yeterince önem verilmediğini tespit etmiştir. Tarımsal yayım çalışmalarının etkin olabilmesi için, üretim tekniği, işletme ekonomisi, doğal kaynaklar, tarımsal çevrenin korunması vb. tüm konuları içeren bir şekilde planlanıp uygulanması gerektiğini ortaya koymuştur.

Boz ve Ark., (2004), tarafından gerçekleştirilen bir çalışma Kahramanmaraş'ta çiftçilerin tarımsal faaliyetlerde kullandıkları bilgi kaynaklarını, yöredeki tarımsal kuruluşların yayım faaliyetlerini ve birbirleri ile olan bilgi alışverişlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilen 99 çiftçiyle anket yapılan çalışmada, çiftçilerin çeşitli tarımsal uygulamalar için modern bilgi kaynaklarını kullanma oranının oldukça düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Mülakatlarla sağlanan veriler ışığında araştırma bölgesinde faaliyet gösteren Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi, Tarımsal Araştırma Enstitüsü ve Ziraat Fakültesi gibi kuruluşların birbirleriyle olan işbirliği ve bilgi alışverişinin sınırlı düzeyde kaldığı belirlenmiştir.

Yavuz ve Erol (2004), yaptıkları çalışmada, Türk yayım sisteminin bugüne kadar kendisini yalnızca üretim teknikleri konularıyla sınırlamış olduğunu, ekonomi,

pazarlama, işletmecilik konularına yer vermediğini belirlemişlerdir. Çiftçilerin pazara yönelik üretime geçtikçe, bilgi ve beceri gereksinimlerinin de artacağını, bu nedenle üretim tekniğine yönelik konuların yanı sıra yayım faaliyetlerinde bu konulara da yer verilmesi gerektiğini ortaya koymuşlardır.

Alagöz (2005), çalışmasında, Aşağı Seyhan Ovasına Adana Tarım İl Müdürlüğü yayım elemanlarınca götürülen yayım hizmetlerini analiz etmiştir. Bu doğrultuda Aşağı Seyhan Ovasındaki üreticilerin tarım ve tarımsal üretim konusunda ne tür bilgilere ihtiyaçları olduğu, bu bilgileri hangi kaynaklardan sağladıkları, Adana Tarım İl Müdürlüğü yayım elemanlarının Aşağı Seyhan Ovasına götürmüş olduğu yayım hizmetlerinin sıklığı, kalitesi, yayım çalışmalarında kullanılan yöntemlerle ilgili bilgiler ortaya koyulmuştur.

3. MATERYAL VE YÖNTEM**3.1. Materyal**

Bu araştırmanın esas materyalini, Aşağı Seyhan Sulama Proje Alanından örnek olarak seçilen köylerdeki tarımsal faaliyette bulunan üreticilerden bireysel görüşme (anket) yolu ile elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Ayrıca, Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi'nde görev yapan yayım elemanları ile de bireysel görüşme (anket) yapılmış; kurum tarafından verilen ikincil verilerden, faaliyet raporları ile diğer yazılı dokümanlardan da yararlanılmıştır. Araştırmada, çalışma kapsamına alınan köylerdeki üreticiler ve Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şube Müdürlüğü'nde görev yapan yayım elemanları ile bireysel görüşme yaparken elde edilen gözlemlere de yer verilmiş; yerli ve yabancı literatürlerden de yararlanılmıştır.

3.2. Yöntem**3.2.1. Örnek Köy ve İşletmelerin Seçiminde Uygulanan Yöntem**

Araştırma kapsamına giren Aşağı Seyhan Sulama Proje Alanındaki köylerin listesi ve köy işletme genişliklerinin belirlenmesinde Devlet Su İşleri (D.S.İ.) VI. Bölge Müdürlüğü kayıtlarından yararlanılmış ve belirlenen 50 köy ana kitleyi oluşturmuştur. Köy ortalama işletme genişliği kriter olarak alınıp köyler 6 tabakaya ayrılmıştır. Bu tabakaların sınırları, 40-100 da, 101-140 da, 141-230 da, 231-330 da, 331-400 da ve 400+ da olarak düzenlenmiştir. Tabakalı örneklemeyle, Neyman Yöntemine göre bu tabakalardan örnek köy sayısı 8 olarak belirlenmiştir. Belirlenen köylerin ovayı temsil edecek şekilde dağılımına özen gösterilmiş ve bu nedenle gayeli örnekleme yöntemi kullanılarak köyler ovayı temsil edecek şekilde dağıtılmıştır. Bu köyler; Ballica, Kargılı, Tekeliören, Zaarlı, Kadıköy, Yeniköy, Yüzbaşı ve Suluca köyleridir (Ek 3). Aşağı Seyhan Ovasındaki üreticilerin teknik ve

işletme ekonomisi yayım biçimlerine olan ihtiyaç durumunu ve bu bilgileri hangi kaynaklardan elde ettiklerini belirlemek amacıyla belirtilen bu köylerde tarımsal üretim faaliyetlerinde bulunan üreticiler ile bireysel görüşme yapılmıştır.

Köylerin belirlenmesinden sonra D.S.İ. VI. Bölge Müdürlüğü kayıtlarından yararlanılarak köylerdeki işletme genişlikleri saptanmış ve düzenlenen çerçeve çizelgelerinden, tabakalı örneklemeyle, Neyman Yöntemine göre örnek hacmi aşağıdaki formülle hesaplanmıştır.

$$n = \frac{(Nh.Sh)^2}{N^2.D^2 + Nh.Sh^2}$$

Formülde;

n: örnek hacmi,

N: ana kitledeki birim sayısı,

Nh: h'inci tabakadaki birim sayısı,

Sh²: h'inci tabakadaki varyans,

Sh: h'inci tabakanın standart sapması,

d: ana kitle ortalamasından izin verilen hata miktarı,

Z: izin verilen güvenlik sınırının T dağılım tablosundaki değeri,

D²: d²/Z², yi göstermektedir.

Örnek hacminin belirlenmesinde, çeşitli alternatif tabakalar oluşturularak incelemeler yapılmış ve 5 tabaka üzerinde çalışılması uygun görülmüştür. Bu tabakaların sınırları, 1-100 da, 101-250 da, 251-500 da, 501-1000 da, 1000+ da, olarak belirlenmiştir.

Örnek hacminin hesaplanmasında hata payı ortalama işletme genişliğinin %5'i olarak kabul edilmiş ve %95 güvenilirlik sınırları içinde çalışılmıştır. Buna göre örnek hacmi 71 tarım işletmesi olarak belirlenmiştir. Belirlenen örnek hacminin "Neyman Yöntemi" ile tabakalara dağıtımı yapılmış ve belirlenen tabaka genişliklerine göre anket uygulaması gereken işletme sayısı Çizelge 3.1'de gösterilmiştir.

Çizelge 3.1. Örnek İşletmelerin, Arazi Genişlik Gruplarına Göre Dağılımı

Arazi Genişlik Grupları (da)	Örnek İşletme Sayısı
1-100	20
101-250	18
251-500	15
501-1000	15
1000+	3
Toplam	71

Belirlenen 71 adet işletmenin köylere dağılımı ise şu yöntemle gerçekleştirilmiştir: Çalışma kapsamındaki köylerde bulunan 1-100, 101-250 da arası genişliğe sahip işletmelerden, kura yöntemi uygulanarak 2’şer adet işletme tesadüfi örnekleme ile belirlenmiş olup, bu aralık gruplarında bulunan geriye kalan diğer işletmeler ise bu genişliklere sahip en fazla işletmesi olan köylerden seçilerek dağılım gerçekleştirilmiştir. 251-500 da ve 501-1000 da arasındaki genişlik grubunda yer alan 15’er işletme, incelenen 7 köyde bulunan bu genişliğe sahip işletmelerden yine kura ile 2’şer adet tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olup, bu aralık gruplarında bulunan geriye kalan 1’er işletme ise, bu genişliklerde en az işletmesi bulunan 8. köyden seçilmiştir. 1000+ da genişliğe sahip olan 3 işletme de bu genişliklerde işletmesi bulunan 3 köyden seçilerek dağılım tamamlanmıştır.

3.2.2. Anket Hazırlamada Kullanılan Yöntem

Araştırma verilerini derlemek için yapılan anket çalışmaları, araştırmacı tarafından 2006 yılında yapılmıştır. Üreticilere uygulanacak anketlerin içeriği hazırlanmadan önce 8 köyün her birinden farklı üretim faaliyetlerinde bulunan ve farklı genişlikteki arazi büyüklüğüne sahip 3’er işletme ile yüz yüze görüşmeler yapılmış, görüşmeler sırasında hangi konularda bilgi kaynaklarına ihtiyaç duydukları ve bu ihtiyaçlarını daha çok hangi kaynaklardan (komşu çiftçiler, zirai ilaç ve tohum firmaları ve yayımcılar vb.) sağladıkları, ayrıca bu kaynakların, üreticilerin ihtiyaçlarını karşılamada ki önem ve etkinlikleri araştırılmıştır. Bu bilgilerden başka, Adana Tarım İl Müdürlüğü yayım elemanlarıyla da görüşülerek, çiftçilerin ne tür bilgilere ihtiyaçları olduğu ve bilgi edinmede yararlandıkları kaynaklar hakkındaki görüşleri alınmış, bu araştırmalar ışığında anketler (Ek 1 ve 2) hazırlanmıştır.

Anketlerin esas uygulamasına geçilmeden önce her iki anket çalışması için de deneme anketleri yapılarak, yayım elemanlarına yönelik anket formundaki soruların yayım elemanlarınca, üreticilere yönelik anket formundaki soruların üreticilerle anlaşılabilirliği test edilmiştir. Gerekli düzeltmelerin yapılmasından sonra üreticilere yönelik anketler üreticilerin tarlasında, işletmesinde veya köy kahvesinde; yayım elemanlarına yönelik anketler ise Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi'nin ilgili birimlerinde doldurulmuş ve anketler değerlendirilerek amaca uygun çizelgeler şekline dönüştürülmüştür.

3.2.3. Yayım Elemanlarının Seçiminde Uygulanan Yöntem

Araştırma alanına yayım hizmetleri götüren yayım elemanlarının görev alanları aylık ve hatta haftalık olarak değişebildiğinden, anketlerin sadece örnek köylere yayım hizmeti götüren değil tüm çalışma alanına hizmet götüren yayım elemanlarına uygulanması uygun görülmüştür. Bu nedenle tamsayım yöntemine başvurulmuştur. Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi'nde görev yapan toplam yayım elemanlarının sayısı 27, araştırmaya katılan yayım elemanlarının sayısı ise 20 kişidir. İzinde olmaları ve görüşme yapmak istememeleri nedeniyle 7 kişi araştırmaya katılmamıştır.

3.2.4. Anketlerin Değerlendirilmesinde Uygulanan Yöntem

Anket sonucu elde edilen bulgular; ortalamalar ve oransal değerler hesaplanarak ve değişkenler arasında çapraz ilişkiler kurularak bilgisayarda değerlendirilmiştir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA**4.1. Araştırma Alanındaki İşletmecilerle İlgili Bulgular**

Yeniliklerin erken veya geç benimsenmelerini etkileyen etkenler arasında çeşitli sosyo-kültürel faktörlerin de etkili olduğu ileri sürülmektedir. Nitekim, bu konuda Gürgen (1989), tarafından yapılan bir çalışmada çiftçilerin yaşları, meslek deneyimleri, eğitim düzeyleri ile yenilikleri benimseme davranışları arasındaki ilişkilerin anlamlı olup olmadığı üzerinde yoğun araştırmaların yapıldığı belirlenmiştir. Bu nedenle üreticilerin yaş, mesleki deneyim ve eğitim durumları inceleme kapsamına alınarak sonuçlar değerlendirilmiştir.

4.1.1. Yaşları ve Meslek Deneyimleri

Araştırma alanındaki üreticilerin, %9.9'unun 18-28 yaş grubunda, %12.7'sinin 29-39 yaş grubunda, %16.9'unun 40-50 yaş grubunda, %60.6'sının 51 yaş ve üzerinde olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.1). Araştırma alanındaki üreticilerin ortalama yaşı ise 48.2'dir.

Çizelge 4.1. Üreticilerin Yaşları

Yaş	Sayı	Yüzde
18-28	7	9.9
29-39	9	12.7
40-50	12	16.9
51+	43	60.6
Toplam	71	100.0

Yaşlıların genellikle kendi deneyimlerine giren yeniliklere karşı daha duyarlı olmakla birlikte, deneyim alanlarına girmeyen yenilikler karşısında gençlere göre daha az duyarlı oldukları görülmüştür. Yaş ile yenilikleri benimseme arasında bir ilişkinin olup olmadığı araştırılmış, ancak böyle bir ilişki kesin olmamakla beraber, yapılan bazı çalışmalarda gençlerin yaşlılara göre yeniliklere daha çok açık olduğu

belirlenmiştir (Gürgen 1989). Bu nedenle üreticilerin deneyimleri de araştırılmış ;bulgular Çizelge 4.2’de verilmiştir.

Çizelge 4.2. Üreticilerin Mesleki Deneyimleri

Yıl	Sayı	Yüzde
1-10	8	11.3
11-20	16	22.5
21-30	15	21.1
31+	32	45.0
Toplam	71	100.0

Çizelge sonuçlarına göre üreticilerin büyük bir kısmını oluşturan 31 yıl ve daha fazla deneyime sahip olan yaşlı grubun yeniliklere (şayet kendi uzmanlık alanları ile ilgili ise) duyarlı olabileceği söylenebilir. Araştırma alanındaki üreticilerin ortalama mesleki deneyim süreleri 25.3 yıldır.

4.1.2. Üreticilerin Eğitim Durumu

Tarımsal yayım büyük ölçüde eğitime dayanan bir konudur. Eğitimde değişik düzeylerde amaçlar ve bu amaçları gerçekleştirebilecek değişik etkinlikte araç ve yöntemler vardır. Tarımsal yayım çalışmalarında etkinlik sağlanabilmesi için uygulanan amaç ve yöntemlerin hedef kitlenin özelliklerine uygun olması gerekir (Yurttaş, 2004).

Özçatalbaş (1994), tarımsal yayım hizmetlerinin götürüldüğü kitlenin eğitim düzeyinin bilinmesi ve eğitim durumu ile ilgili verilerin elde edilmesinin yapılacak faaliyetleri yönlendirmede olumlu katkılar sağlayacağını belirtmiştir. Bu nedenle üreticilerin eğitim durumları incelenerek Çizelge 4.3’te verilmiştir. Çizelge incelendiğinde, üreticilerin %2.8’inin okuma yazma bilmediği, %52.1’inin ilkökul, %18.3’ünün ortaokul, %19.7’sinin lise, %7.0’sinin ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.3. Üreticilerin Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
Okur-Yazar Değil	2	2.8
İlkokul	37	52.1
Ortaokul	13	18.3
Lise	14	19.7
Üniversite	5	7.0
Toplam	71	100.0

Diğer bir ifadeyle, üreticilerin yarısından fazlasının ilköğretim düzeyinde eğitim aldığı; üniversite düzeyinde eğitim alan üreticilerin ise oldukça az olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durum üreticiler açısından eğitim seviyesi yüksek üretici kitlesi gerektiren yeniliklerde sorunlar yaşanabileceğini göstermektedir. Bu nedenle yöreye yapılan yayım faaliyetlerinde üreticilerin eğitim düzeylerinin göz önünde bulundurulması önemli olacaktır. Tarımsal yayım hizmeti götürülecek olan üretici yığınının eğitim durumu, konuya ilişkin bilgi ve bilinç düzeyi tarımsal yayımın konusunu etkileyen etmenlerdendir. Örneğin; okuma yazma bilen üreticilerin az olduğu bölgede ya da ülkede belirli bir ön eğitim ve bilgiyi gerektiren işletme planlaması, muhasebe defteri tutma işlemlerinin tarımsal yayımın konusu olması oldukça zordur (Aktaş 2002).

4.2. Araştırma Alanındaki İşletmelerle İlgili Bulgular

4.2.1. İşletmelerin Arazi Mülkiyet Durumu ve Tasarruf Şekilleri

Çiftçilerin arazi tasarruf şekli ile yeniliklere karşı olan duyarlılıkları arasında bir ilişkinin olabileceği görüşlerine yer verilmektedir (Gürgen, 1989). Bu nedenle araştırma kapsamına alınan çiftçilerin, işletmelerinde yeni bir tarım tekniği uygulama durumuna etki eden faktörlerden biri olarak işletmelerin arazi mülkiyet durumu ve tasarruf şekli ele alınmıştır. İncelenen işletmelerde, her bir aralıktaki işletme başına düşen mülk arazi varlığının işletme büyüklüklerine bağlı olarak artış gösterdiği belirlenmiştir (Çizelge 4.4). İşletme başına düşen kira arazi varlığı değerlerinde de, 251-500 da aralığındaki işletmeler hariç tutulursa küçükten büyüye doğru bir artış olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.4. İşletmelerin Arazi Mülkiyet Durumu ve Tasarruf Şekilleri

Arazi Genişlik Grupları (da)	İşletme Sayısı	Mülk Arazi Varlığı			Kira İle İşlenen Arazi Varlığı			Ortak İşlenen Arazi Varlığı			Toplam Arazi	
		Toplam Arazi Miktarı (da)	%	Ortalama Mülk Arazi Miktarı (da)	Toplam Arazi Miktarı (da)	%	Ortalama Kira Arazi Miktarı (da)	Toplam Arazi Miktarı (da)	%	Ortalama Ortak Arazi Miktarı (da)	Miktar (da)	%
1-100	20	1359	95.1	68.0	70	4.9	3.5	-	-	-	1429	100.0
101-250	18	2710	82.1	150.6	460	13.9	25.6	130	3.9	7.2	3300	100.0
251-500	15	3442	54.6	229.5	100	1.6	6.7	2760	43.8	184.0	6302	100.0
501-1000	15	7832	60.3	522.1	2250	17.3	150.0	2900	22.3	193.3	12982	100.0
1000+	3	2250	61.6	750.0	1400	38.4	466.7	-	-	-	3650	100.0
Toplam	71	17593	63.6	247.8	4280	15.5	60.3	5790	20.9	81.5	27663	100.0

İşletme başına düşen ortak işlenen arazi varlığı ise en küçük ve en büyük işletme gruplarında yer almazken, bunların arasında kalan diğer gruplarda küçükten büyüğe doğru bir artış göstermiştir. Öte yandan, çalışma kapsamına alınan tüm işletmelerin, toplam arazi varlığı (27663 da) göz önünde bulundurularak yapılan değerlendirmede işletmelerin, %63.6'sının (17593 da) mülk sahiplerince, %20.9'unun (5790 da) ortakçılık ile %15.5'inin ise (4280 da) kiracılık yolu ile işlendiği görülmektedir. Mülk arazi varlığı tüm işletme gruplarında ve toplam arazi varlığı içerisinde yüksek olup; ortakçılık ve kiracılık ile işlenen arazi miktarları düşük düzeydedir.

Son yıllarda yapılan bazı çalışmalarda mülk arazi sahipliği ile yenilikleri benimseme davranışı arasında olumlu ilişkilerin bulunduğu belirlenmiştir. Nitekim Armağan'ın (1993), yaptığı bir çalışmada pamuk üreticileri yenilikçilik indeksi kullanılarak, yenilikleri benimseme düzeylerine göre yüksek düzeyde ve düşük düzeyde yenilikçiler olarak iki gruba ayrılmıştır. Çalışmada, yenilikçilik düzeyi ile pamuk üreticilerinin üretim yaptığı mülk arazi arasında yapılan "t" testinde, yenilikçiliğin belirlenmesinde mülk arazi varlığının önemli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda kendi arazisinde üretim yapan üreticilerin pamuk yetiştirmeyi meslek edindiği, bu amaçla yeniliklere daha duyarlı yaklaştıkları ve daha fazla ürün alabilmek için birçok yolu denemeye hazır oldukları gözlenmiştir. Bununla birlikte yenilikçilik düzeyi ile kira ve ortak kullanılan arazi varlığı arasında yapılan t testleri, yenilikçiliğin belirlenmesinde kiracılığın ve ortakçılığın önemsiz olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmalar göz önüne alındığında, incelenen işletmelerdeki mülk arazi varlığının, tüm işletme gruplarında ve toplam arazi varlığı içerisinde oransal olarak yüksek olması işletmelerin yenilikleri benimsemeye olumlu davranışlar göstermesi açısından olumlu bir durumdur.

4.2.2. İşletme Genişliklerine Göre Ürün Deseni

Araştırma kapsamındaki işletmelerin işledikleri toplam arazi 31.356 dekadır. Bu işletmeler 14839 dekar mısır (1. ürün + 2. ürün), 8894 da buğday, 2749 da pamuk, 2530 da narenciye, 1655 da karpuz, 619 da sebze, 70 da kavun ekimi

gerçekleştirmektedirler. 1-100 da arası genişlikteki işletmeler (20 işletme), toplam mısır ekiminin %53.5'ini (907 da), toplam buğday ekiminin %38.2'sini (647 da), toplam pamuk ekiminin %2.3'ünü (39 da), toplam narenciye ekiminin %2.9'unu (50 da), toplam karpuz ekiminin %0.6'sını (10 da), toplam sebze ekiminin %2.5'ini (42 da); 101-250 da arası genişliğe sahip işletmeler (18 işletme), toplam mısır ekiminin %60.8'ini (2400 da), toplam buğday ekiminin %22.2'sini (875 da), toplam pamuk ekiminin %2.8'ini (110 da), toplam narenciye ekiminin %4.3'ünü (170 da), toplam karpuz ekiminin %6.8'ini (270) da, toplam sebze ekiminin %2.5'ini (100 da), toplam kavun ekiminin %0.5'ini (20 da), 251-500 da arası genişliğe sahip işletmeler (15 işletme), toplam mısır ekiminin %50.8'ini (3952 da), toplam buğday ekiminin %34.3'ünü (2672 da), toplam pamuk ekiminin %5.8'ini (450 da), toplam narenciye ekiminin %6.6'sını (510 da), toplam karpuz ekiminin %0.6'sını (50 da), toplam sebze ekiminin %1.3'ünü (100 da), toplam kavun ekiminin %0.6'sını (50 da); 501-1000 da arası genişliğe sahip işletmeler (15 işletme), toplam mısır ekiminin %42.8'ini (6030 da), toplam buğday ekiminin %29.5'ini (4150 da), toplam pamuk ekiminin %13.8'ini (1950 da), toplam narenciye ekiminin %5.0'ini (700 da), toplam karpuz ekiminin %7.3'ünü (1025 da), toplam sebze ekiminin %1.6'sını (227 da); 1000 da ve üstünde genişliğe sahip işletmeler (3 işletme) toplam mısır ekiminin %40.3'ünü (1550 da), toplam buğday ekiminin %14.3'ünü (550 da), toplam pamuk ekiminin %5.2'sini (200 da), toplam narenciye ekiminin %28.6'sını (1100 da), toplam karpuz ekiminin %7.8'ini (300 da), toplam sebze ekiminin 3.9'unu (150 da) gerçekleştirmektedirler (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5. İşletme Genişlik Gruplarına Göre Ürün Deseni

Arazi Genişlik Grupları (da)	Toplam İşletme Sayısı	Mısır				%	Buğday		Pamuk		Narenciye		Karpuz		Sebze		Kavun		Toplam	
		1.Ürün	2.Ürün	(1. + 2.) Ürün Toplam	Alan (da)		Toplam Alan (da)	%	Toplam Alan (da)	%	Toplam Alan (da)	%	Toplam Alan (da)	%	Toplam Alan (da)	%	Toplam Alan (da)	%	Alan (da)	%
		Toplam Alan (da)	Toplam Alan (da)	Toplam Alan (da)																
1-100	20	641	266	907	53.5	647	38.2	39	2.3	50	2.9	10	0.6	42	2.5	-	-	1695	100.0	
101-250	18	1755	645	2400	60.8	875	22.2	110	2.8	170	4.3	270	6.8	100	2.5	20	0.5	3945	100.0	
251-500	15	2470	1482	3952	50.8	2672	34.3	450	5.8	510	6.6	50	0.6	100	1.3	50	0.6	7784	100.0	
501-1000	15	4930	1100	6030	42.8	4150	29.5	1950	13.8	700	5.0	1025	7.3	227	1.6	-	-	14082	100.0	
1000+	3	1350	200	1550	40.3	550	14.3	200	5.2	1100	28.6	300	7.8	150	3.9	-	-	3850	100.0	
Toplam	71	11146	3693	14839	47.3	8894	28.4	2749	8.8	2530	8.0	1655	5.3	619	2.0	70	0.2	31356	100.0	

Tüm işletmelerde üretilen ürün miktarları göz önünde bulundurulduğunda 14839 da'lık ekim alanı ile mısır birinci sırada yer alırken, onu ikinci sırada 8894'da'lık ekim alanı ile buğday izlemektedir. Narenciye üretiminde ise işletme büyüklüğüne paralel olarak üretim miktarları genel olarak artış göstermiştir. 1000+ da genişliğindeki işletmelerde narenciye üretimi diğerlerine oranla daha iyi durumdadır.

Araştırma alanında üretim deseniyle ilgili mevcut yapının oluşmasında, girdi maliyetlerinin ve pazarlama önceliklerinin önemli olduğu belirlenmiştir. Mısır, birim alandan alınan veriminin yüksek olması ve geniş pazarlama olanaklarına sahip olması nedeniyle üreticiler tarafından en çok yetiştirilen ürün grubunu oluşturmaktadır. Buğday ise, üretiminde kullanılan girdi maliyetlerinin düşük olması, alet makine sıkıntısının az yaşanması, pazarlama olanakları gibi sebeplerden dolayı mısırdan sonra üretim deseninde en çok yetiştirilen ikinci ürün durumundadır. Pamuk, yörede geçmiş yıllarda en çok yetiştirilen ve en fazla miktarda pazarlanan bir ürün olmasına rağmen, son yıllarda işçilik ve diğer girdi maliyetlerinde meydana gelen artışlar, pazarlamada yaşanan bazı sıkıntılar nedeniyle üreticilerin mısır ve buğdaya kıyasla üretim deseninde daha az yer verdikleri, yinede bölge açısından nispeten pazar değerini koruyan bir üründür.

Bunların dışında bazı ürünlerin daha fazla üretilmelerinde, Adana Tarım İl Müdürlüğü yayım çalışmalarının da etkili olduğu saptanmıştır. Nitekim; yapılan yayım faaliyetlerinde, pamuk, mısır ve buğdayda yeni çeşitlerin tanıtılmasına yönelik gösteri çalışmalarına, mısır, pamuk ve buğday yetiştiriciliği konularını içeren çiftçi toplantılarına, pamuk, mısır ve buğdayda hastalık ve zararlılarla mücadele konularını içeren tarla günlerine, turuncgillerde sulama, gübreleme, budama, hastalık ve zararlılarla mücadele konularını içeren çiftçi toplantılarına yoğun olarak yer verildiği belirlenmiştir.

4.2.3. İşletmelerde Bulunan Hayvan Varlığı

Araştırma kapsamındaki işletmelere ilişkin hayvan varlığına ait sayısal değerler, toplam işletme sayısı ve tek bir işletme bazında ele alınarak Çizelge 4.6.'da

verilmiştir. Çizelgeden de görülebileceği gibi, her bir genişlikteki işletme başına düşen büyük baş hayvan sayısı genel olarak küçük işletmelerden büyüğe doğru belirgin bir şekilde artış göstermiştir. Küçükbaş hayvan sayılarında da işletme başına düşen oranlar 1000+ grubundakiler hariç genel olarak küçükten büyüğe doğru artış göstermiş olup; özellikle 501-1000 genişliğindeki işletmelerde belirgin olarak artış göstermiştir. İşletme başına düşen kanatlı hayvan sayıları da yine 1000+ genişliğindeki işletme hariç, küçükten büyüğe doğru bir artış göstermiştir. Ancak kanatlı hayvan sayısı oranları arasında çok belirgin bir fark bulunmamaktadır. 1000+ genişliğindeki işletmeler büyükbaş hayvan yetiştiriciliğine oldukça fazla bir sermaye ayırmış olduklarından küçükbaş ve kanatlı hayvan yetiştiriciliğine işletmede yer vermemiştir. Sonuçta, işletmelerde ki hayvan varlığına işletme büyüklüğünün, dolayısıyla işletme sermayesinin etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca, büyük işletmelerin daha büyük bir yatırım gerektiren ve karlılık oranı yüksek olan hayvancılığa yöneldiği sonucu çıkarılabilir.

Çizelge 4.6. İşletmelerde Bulunan Hayvan Varlığı

Arazi Genişlik Grupları (da)	Toplam İşletme Sayısı	Büyükbaş Hayvan			Küçükbaş Hayvan			Kanatlı Hayvan			Toplam	
		Sayı (Adet)	%	Ortalama Büyükbaş Hayvan Sayısı (Adet)	Sayı (Adet)	%	Ortalama Küçükbaş Hayvan Sayısı (Adet)	Sayı (Adet)	%	Ortalama Kanatlı Hayvan Sayısı (Adet)	Sayı (Adet)	%
1-100	20	36	3.0	1.8	5	1.2	0.3	53	12.2	2.7	94	4.5
101-250	18	10	0.8	0.6	65	15.5	3.6	142	32.7	7.9	217	10.5
251-500	15	58	4.8	3.9	29	6.9	1.9	117	27.0	7.8	204	9.8
501-1000	15	115	9.4	7.7	320	76.3	21.3	122	28.1	8.1	557	26.9
1000+	3	1000	82.0	333.3	-	-	-	-	-	-	1000	48.3
Toplam	71	1219	100.0	347.3	419	100.0	27.1	434	100.0	26.5	2072	100.0

4.2.4. İşletmelerde Bulunan Alet ve Makine Varlığı

Çalışmada incelenen işletmelere ait alet ve makine varlığı Çizelge 4.7’de verilmiştir. Her bir işletme başına düşen toplam alet ve makineler dikkate alındığında genellikle işletme büyüklüğü ile alet ve makine sayıları arasında doğrusal bir artış olduğu görülmektedir. Bu durumun, işletme büyüklüğüne bağlı olarak gelir düzeyindeki artış nedeniyle işletmelerin tarımsal mekanizasyona yönelmesine neden olduğu söylenebilir. Ayrıca, ekonomik değeri yüksek olan makinelerin büyük işletmelerde daha çok sayıda bulunması da bunu göstermektedir.

Çizelge 4.7. İşletmelerde Bulunan Alet Makine Varlığı

Arazi Genişlik Grupları (da)	İşletme Sayısı	Traktör		Römork		Harman Makinesi		Mibzer		Pülverizatör		Gübre Dağıtım Makinesi		Tırmık		Pulluk		Toplam Sayı (Adet)
		Sayı (Adet)	Ortalama Traktör Sayısı	Sayı (Adet)	Ortalama Römork Sayısı	Sayı (Adet)	Ortalama Harr.Mak.Sayısı	Sayı (Adet)	Ortalama Mibzer Sayısı	Sayı (Adet)	Ortalama Pülverizatör Sayısı	Sayı (Adet)	Ortalama G.D.M. Sayısı	Sayı (Adet)	Ortalama Tırmık Sayısı	Sayı (Adet)	Ortalama Pulluk Sayısı	
1-100	20	14	0.7	14	0.7	1	0.1	12	0.6	11	0.6	14	0.7	4	0.2	12	0.6	82
101-250	18	13	0.7	16	0.9	1	0.1	7	0.4	8	0.4	29	1.6	6	0.3	14	0.8	94
251-500	15	22	1.5	22	1.5	5	0.3	15	1.0	19	1.3	18	1.2	8	0.5	18	1.2	127
501-1000	15	32	2.1	32	2.1	3	0.2	17	1.1	16	1.1	19	1.3	11	0.7	19	1.3	149
1000+	3	8	2.7	8	2.7	-	-	2	0.7	3	1.0	5	1.7	4	1.3	6	2.0	36
Toplam	71	89	1.3	92	1.3	10	0.1	53	0.7	57	0.8	85	1.2	33	0.5	69	1.0	488

4.2.5. İşletmelerde Sulama Durumu

Araştırma kapsamında görüşülen üreticilerin sulu tarım yapma durumları incelendiğinde, üreticilerin %8.5'inin kuru tarım yaptığı, %91.5'inin ise sulu tarım yaptığı belirlenmiştir (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8. İşletmelerde Sulama Durumu

Sulama Durumu	Sayı	%
Kuru Tarım	6	8.5
Sulu Tarım	65	91.5
Toplam	71	100.0

Araştırma bulgularından, bölgede büyük ölçüde sulu tarımın yapıldığı görülmektedir. Sulu tarım yapmayan üreticiler, su temininde yaşadıkları güçlükler ve sulama maliyetinin yüksek olması nedeniyle kuru tarım yaptıklarını belirtmişlerdir. Buğdayda genellikle salma sulama, mısır ve pamukta karık sulama yöntemlerinin uygulandığı tespit edilmiştir. Üreticilerin, diğer yöntemlere göre daha az maliyet gerektirmesi ve eskiden beri alışıla gelmiş bir yöntem olması nedeniyle salma ve karık sulama yöntemini tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu durum; yöre üreticisinin sosyal ve kültürel durumunun sulama yöntemlerinin seçiminde etkili olduğunu, ayrıca yeni yöntemlerin beraberinde getirdiği maliyet düzeyinin üreticilerin yenilikleri benimseme kararlarını etkileyici bir faktör olduğunu göstermektedir.

4.2.6. İşletmelerde Yabancı İşgücü Kullanma Durumu

Araştırma kapsamında bulunan işletmelerin yabancı işgücü kullanma durumu incelendiğinde, üreticilerin %26.8'inin yabancı işgücü kullanmadığı, %73.2'sinin ise yabancı işgücü kullanmakta olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9. İşletmelerde Yabancı İşgücü Kullanma Durumu

Yabancı İş Gücü Kullanma Durumu	Sayı	%
Kullanmıyor	19	26.8
Kullanıyor	52	73.2
Toplam	71	100.0

İşletmelerin büyük çoğunluğunda yabancı işgücü kullanılmakta olduğu belirlenmekle birlikte, üreticilerden alınan bilgiler doğrultusunda en yoğun işgücünün pamuk tarımında ve özellikle hasat döneminde kullanıldığı, mısır ve buğday tarımında yabancı işgücü kullanımının pamuğa oranla daha az olduğu belirlenmiştir.

4.3. Üreticilerin Tarımsal Yayım Elemanları ile Etkileşimleri

Araştırmanın bu bölümünde tarımsal yeniliklerin benimsetilmesinde önemli görevler üstlenen yayımcıların, üreticileri ziyaret sıklığı ve üreticiler açısından iyi bir yayımcıda bulunması gereken özelliklerin neler olabileceği incelenmiştir.

4.3.1. Yayım Elemanlarının Üreticileri Ziyaret Sıklığı

Yayım elemanlarının üreticilere yapmış oldukları ziyaretlerin sıklığının incelenmesi sonucu elde edilen araştırma bulguları Çizelge 4.10'da gösterilmiştir. Üreticilerden ikisi yayımcıların ziyaret sıklığı hakkında herhangi bir fikir belirtmedikleri için bunlar değerlendirme kapsamına alınmamıştır. Sonuçlar incelendiğinde, yılda 7 veya 8 kez ve daha az sayıda ziyaret yapıldığını belirten üreticilerin %92.7 gibi çok yüksek bir oranda olduğu belirlenirken, 9 kez ve daha fazla ziyarette bulduklarını belirten üreticilerin oranının %7.2 gibi oldukça düşük bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.10. Yayım Elemanlarının Üreticileri Ziyaret Sıklığı

Ziyaret Sıklığı (Kez/Yıl)	Sayı	%
1-2	8	11.6
3-4	14	20.3
5-6	25	36.2
7-8	17	24.6
9+	5	7.2
Toplam	69	100.0

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, yayımcıların bölgeyi sık aralıklarla ve düzenli olarak ziyaret edemedikleri görülmektedir. Yapılan pek çok çalışmada, ülkemizde yayımcıların sık ve düzenli ziyaretler yapamamalarının nedenleri araştırılmıştır. Ülkemizde kamu yayımının örgütsel yapısında eksiklikler ve belirsizlikler vardır. Tarım Bakanlığı'na uzun zamandır yeni yayım elemanı alınmamış ve yetişmiş elemanlar yerinde tutulmamıştır. Yayımcıların sorumluluk alanları ve sorumlu olunan çiftçi sayısı, etkin bir bilgi akışı için önemlidir. Sorumlu olunan çiftçi ve köy sayısı arttıkça, çalışmaların verimi azalmaktadır (Yavuz ve Erol, 2004). İzmir'de yapılan bir çalışmada, bir yayımcıya ortalama 39 köy ve 7413 çiftçi düştüğü belirtilmiştir (Oktay ve Özkaya, 1994). Her ne kadar ülkemizde sürdürülebilir tarımsal eğitim ve araştırmalar bulunsun da tarımsal yayım hizmeti veren tek kamu kuruluşu vardır. Bu yüzden Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi elemanlarının sayısı artırılmalı ve en modern yayım yöntemlerini kullanarak daha çok çiftçiye ulaşmaları sağlanmalıdır. Özellikle yayım elemanlarına en fazla gereksinim duyulan bölgelerde bireysel ve grup iletişim teknikleri tercih edileceğinden, yeterli sayıda yayım elemanının bulunması çok önemlidir (Boz ve ark., 2004).

4.3.2. Üreticiler Açısından İyi Bir Yayımcının Özellikleri

Araştırma yöresinde görüşülen üreticilerin %0.7'si iyi bir yayımcıda bulunması gereken özellikler konusunda herhangi bir bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Üreticilerin %18.1'i iyi bir yayımcının tarımsal yenilikleri sürekli takip etmesi gerektiğini, %16.7'si dürüst ve güvenilir olmasını, %15.7'si köylüyü düzenli ziyaret eden kişilerden oluşmasını ve %10.1'i çalışkan olması gerektiğini belirtmiştir (Çizelge 4.11). Üreticiler tarafından iyi bir yayımcının nitelikleri konusunda verilen diğer yanıtlar ise, köylüye yardım etmekten hoşlanan (%9.4), tarımsal yenilikleri uygulayarak anlatan (%7.3), çalıştığı bölgeyi iyi tanıyan (%6.6), köyde doğmuş olan (%4.5), kolay anlaşılır bir ifadesi olan (%3.5), pazar ve pazarlama konularında bilgili (%2.8), ikna edici kişiliği olan (%2.4), çiftçilerin uygulamalarını takip eden (%2.0) olmuştur.

Sonuçlar değerlendirildiğinde, üreticiler açısından kendilerini sosyal ve ekonomik yönden daha iyi bir konuma getirecek yeni teknolojileri kendilerine sunacak yayımcıların, bu yenilikleri güncel olarak takip etmeleri ve bunları kendilerine taşırken, sonuçları gözlenebilir doğru bilgilerden yararlanarak üzerlerinde güven duygusu yaratmalarının ve faaliyet alanlarına düzenli olarak yapılan ziyaretlerin önemli olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.11. Üreticiler Açısından İyi Bir Yayımıcının Özellikleri

Özellikler	Sayı	%
Tarımsal Yenilikleri Sürekli Takip Eden	52	18.1
Dürüst ve Güvenilir	48	16.7
Köylüyü Düzenli Ziyaret Eden	45	15.7
Çalışkan	29	10.1
Köylüye Yardım Etmekten Hoşlanan	27	9.4
Tarımsal Yenilikleri Uygulayarak Anlatan	21	7.3
Çalıştığı Bölgeyi İyi Taniyan	19	6.6
Köyde Doğmuş Olan	13	4.5
Kolay Anlaşılır Bir İfadesi Olan	10	3.5
Pazar ve Pazarlama Konularında Bilgili	8	2.8
İkna Edici Kişiliği Olan	7	2.4
Çiftçilerin Uygulamalarını Takip Eden	6	2.0
Bilmiyorum	2	0.7
Toplam	287*	100.0

*Birden fazla cevap verilmiştir.

Tarımsal yayımın bir işletmenin kalkınmasına olan katkısının en üst düzeyde olabilmesi için kullandığı en etkin araç güncel, pratikte uygulanabilir ve yüksek düzeyli bilgi aktarımıdır. Bilginin veriliş biçimi ve çiftçiler tarafından alınış derecesi tarımsal yayım açısından büyük önem taşımaktadır (Yavuz ve Erol, 2004). Bu aktarma işlemi genellikle, çiftçi ile doğrudan ilişkide bulunan yayım elemanı tarafından yerine getirilmektedir. Dolayısıyla tarımsal faaliyette bulunan, tarımsal faaliyetleri yönlendiren kimselerin sahip oldukları özellikler, söz konusu topluma ulaşmayı, belirli davranışların ve yeniliklerin benimsetilmesini etkileyici niteliktedir (Özçatalbaş, 1992). Yayım elemanlarının mesleki yeterliliklerini ortaya koyan diğer bir unsur ise üreticileri tavsiye edilen yenilikleri uygulama ve davranış değişikliği gösterme konusunda motive etme becerileridir (Oakley ve Garforth, 1985).

4.4. Üreticilerin Kitle Haberleşme Araçlarını Kullanım Durumları

Araştırma alanındaki üreticilerle yapılan görüşmelerde, üreticiler değişik kitle haberleşme araçlarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin kitle iletişim araçlarından faydalanma düzeyleri incelendiğinde, televizyonun üreticilerin çoğunluğu (57 kişi) tarafından en sık kullanılan kitle haberleşme aracı olduğu belirlenmiştir. Gazetenin ise üreticiler tarafından televizyondan sonra oransal olarak en sık kullandıkları kitle iletişim aracı olduğu belirlenirken; radyonun televizyon ve gazeteye oranla daha az sıklıkta kullanılan bir kitle haberleşme aracı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadaki tüm kitle iletişim araçlarının kullanım sıklığı ele alındığında üreticilerin %48.4'ünün Tv, gazete ve radyodan her gün, %44.6'sının haftada 1-2 defa, %7'sinin ise hiç faydalanmadığı belirlenmiştir (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12. Üreticilerin Kitle Haberleşme Araçlarını Kullanım Düzeyleri

	Her Gün		Haftada 1-2 Defa		İzlemiyorum/ Dinlemiyorum/ Okumuyorum		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
TV	57	80.3	13	18.3	1	1.4	71	100.0
Radyo	13	18.3	47	66.2	11	15.5	71	100.0
Gazete	33	46.5	35	49.3	3	4.2	71	100.0
Toplam*	103*	48.4	95*	44.6	15*	7.0	213*	100.0

*Birden fazla cevap verilmiştir.

Üreticilerin tarımsal konularda faydalandıkları kitle haberleşme araçları incelendiğinde, televizyonun üreticilerin %67.6'sı tarafından tarımsal konularda en fazla faydalanılan kitle haberleşme aracı olduğu tespit edilmiştir. Gazetenin tarımsal konularda üreticilerin %19.7'si tarafından kullanılan ikinci en önemli kitle haberleşme aracı olduğu tespit edilirken, radyonun üreticilerin %12.7'sinin kullandığı en az düzeyde faydalanılan kitle haberleşme aracı olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13. Üreticilerin Tarımsal Konularda Faydalandıkları Kitle Haberleşme Araçları

Kitle Haberleşme Araçları	Sayı	%
TV	48	67.6
Gazete	14	19.7
Radyo	9	12.7
Toplam	71	100.0

Yukarıdaki gözlem sonuçlarına göre, üreticinin bilgi kaynağı olarak TV seçme nedeni uygulamalı görsel bilgiler sunması olduğu söylenebilir. Ayrıca, TV'nin belirli gün ve saatlerde çiftçilere yönelik etkin programlar sunması da, fazla tercih edilme nedeni olarak sayılabilir.

4.5. Üreticilerin Teknik Bilgilere Olan İhtiyaç Durumu

Çalışma kapsamında bulunan üreticilerin teknik bilgilere olan ihtiyaç durumları incelenerek elde edilen bulgular Çizelge 4.14'te verilmiştir. Üreticilerin %67.6'sının gübrelemede, %66.2'sinin tohum seçiminde, %64.8'inin ilaçlamada çok fazla teknik bilgiye ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Üreticilerin %70.0'i depolamada, %67.6'sı toprak işlemede, %63.2'si kurutmada, %60.6'sı ekim tekniğinde çok az miktarda teknik bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin makine kullanımı, sulama, hasat, hayvansal üretim konularındaki bilgilere olan ihtiyaçları ise orta düzeydedir. Üreticilerle yapılan birebir görüşmelerde gübrelemede en çok, toprak yapısının analiz edilmesi ve uygun gübre çeşitlerinin tespiti, kullanılacak gübre miktarlarının ve gübre uygulama zamanlarının belirlenmesi, tohum seçiminde ise pazar değeri yüksek olan tohum çeşitleri ve kullanım miktarları konularında teknik bilgilere ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, üreticilerin tohum seçimi, gübreleme ve ilaçlama gibi verim artışına doğrudan etkili olan ve fazlaca teknik bilgi gerektiren konularda daha fazla bilgi gereksinimleri olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.14. Üreticilerin Teknik Bilgilere Olan İhtiyaç Durumu

Konular	Çok Fazla İhtiyaç Duymaktayım		Orta Düzeyde İhtiyaç Duymaktayım		Çok Az İhtiyaç Duymaktayım		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Toprak İşleme	6	8.5	17	23.9	48	67.6	71	100.0
Tohum Seçimi	47	66.2	15	21.1	9	12.7	71	100.0
Ekim Tekniği	8	11.3	20	28.2	43	60.6	71	100.0
Gübreleme	48	67.6	15	21.1	8	11.3	71	100.0
İlaçlama	46	64.8	16	22.5	9	12.7	71	100.0
Sulama	13	20.0	35	53.8	17	26.2	65	100.0
Makine Kullanımı	12	16.9	46	64.8	13	18.3	71	100.0
Hasat	15	21.1	43	60.6	13	18.3	71	100.0
Kurutma	4	10.5	10	26.3	24	63.2	38	100.0
Depolama	3	7.5	9	22.5	28	70.0	40	100.0
Hayvansal Üretim	7	19.4	21	58.3	8	22.2	36	100.0

* Kurutma, depolama ve hayvansal üretimde bulunmayan ve sulcu tarım yapmayan üreticiler araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir.

Çünkü tohum, gübre ve ilaç gibi girdiler sürekli olarak yenilenen materyaller olduğundan, bunlara ilişkin yeni gelişmelerin kendilerine ulaştırılmasının önemli olduğu söylenebilir. Teknik bilgiler üreticilerin tarımsal faaliyetleri açısından son derece önemlidir. Çiftçilerin yeni üretim teknik ve teknolojilerinden haberdar edilmesi, daha yüksek verim sağlayan araştırma uygulamalarının çiftçilere intikali ürün verimlerinde önemli artışlar sağlayacaktır (Kara ve Kadioğlu, 2004).

4.6. Üreticilerin Teknik Konulardaki Bilgi Edinme Kaynakları

Çiftçiler çeşitli tarımsal uygulamalar için değişik kaynaklardan bilgi edinir. Bu kaynaklar bazen yöredeki diğer çiftçiler, bazen ilçedeki tanıdıklar, bazen de ziraat mühendisleri veya teknisyenleri olabilir (Boz ve ark. 2004). Türkiye’de tarımsal yayım çalışmaları esas olarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Yasal olarak bakanlık ülke genelinde yayımla görevlendirilmiş önemli ve en büyük birimdir. Ayrıca tarıma girdi sağlayan (ilaç, gübre, tohum vd.) çeşitli ticari kuruluşlarda üreticilere yönelik bilgilendirme faaliyetinde bulunmaktadırlar (Özçatalbaş, 2002).

Çalışma kapsamındaki üreticilerin teknik konularda yararlandıkları bilgi kaynakları incelenerek Çizelge 4.15’de verilmiştir. Çizelgedeki sonuçlara göre üreticilerin önemli tarımsal üretim faaliyetlerinden olan toprak işleme, ekim tekniği uygulamaları, hasat, kurutma, depolama ve hayvansal üretimde üreticilerin kendi mevcut bilgi ve deneyimleri önemli ilk bilgi kaynağını oluştururken, komşu akraba ve diğer çiftçiler 2. dereceden önemli bilgi kaynağını oluşturmaktadır. Anket uygulanan üreticilerin ekim tekniği uygulamalarında %67.3’ü, toprak işlemede %64.5’i , hasatta %67.0’si , kurutmada %57.9’u, depolamada %55.6’sı, hayvansal üretimde %46.7’si ilk bilgi kaynağı olarak kendi mevcut bilgi ve deneyimlerinden faydalandıklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin kurutmada %15.8’i, hayvansal üretimde %26.7’si, depolamada %22.2’si, toprak işlemede %19.1’i, ekim tekniğinde %18.3’ü, hasatta %14.4’ü, 2. dereceden bilgi kaynağı olarak komşu, akraba ve diğer çiftçilerden bilgi almaktadır. Üreticilerin tohum seçimi, gübreleme, ilaçlama, sulama, makine kullanımı gibi temel girdiler konusunda birinci dereceden en önemli bilgi

kaynağını özel firmalar oluştururken, komşu akraba ve çiftçiler diğer tarımsal üretim tekniklerinde olduğu gibi yine ikinci dereceden önemli bilgi kaynağını oluşturmaktadır. Tohum seçiminde üreticilerin %57.8'i, ilaçlamada %50.5'i, sulamada %45.9'u kişi, makine kullanımında %43.0'ü, gübrelemede %40.2'si birinci dereceden bilgi kaynağı olarak özel firmalardan yararlanmaktadır. Bunun nedeni, üretici firmaların ürünlerini çiftçiye benimsetip satabilmesi için ilgili ürünün kullanımına ilişkin teknik bilgileri doğrudan sunması olarak gösterilebilir.

Yapılan çeşitli çalışmalar üreticilerin tarımsal girdi kullanımını konusunda, bilgi kaynağı olarak girdi bayilerinden yararlandığını göstermektedir. Tarıma girdi sağlayan kuruluşların (tohum-ilaç bayileri gibi) üreticiler için önemli bilgi kaynağı olmadaki etkinliği ABD'de dahil olmak üzere tüm ülkelerde yükselmektedir (Schmitt ve ark., 2000). Türkiye'de yapılan çalışmalardan da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Şengül, 1996; Özçatalbaş ve ark., 1998; Özçatalbaş ve ark., 2002). Üreticilerin hayvansal üretimde %1.7'si , ekim tekniğinde, ilaçlama ve hasatta %1.0'i, kurutmada %2.6'sı , depolamada %2.2'si , toprak işlemede %0.9'u yazılı kaynakların en az bilgi aldıkları kaynaklar olduğunu, tohum seçiminde %1.0' i, makine kullanımında %0.8'i radyo-TV'nin en az faydalandıkları bilgi kaynağı olduğunu belirtmişlerdir. Rakamsal veriler genel olarak incelendiğinde, Tarım İl Müdürlüğü yayım elemanlarının teknik bilgilerde üreticilerin çok düşük düzeyde faydalandıkları bir bilgi kaynağı durumunda olduğu görülmektedir. Bu durum Adana Tarım İl Müdürlüğü tarafından yöreye yapılan yayım faaliyetlerinin üreticilere fayda düzeyinin tam olarak yeterli olmadığını düşündürmektedir.

Çizelge 4.15. Üreticilerin Teknik Konulardaki Bilgi Edinme Kaynakları

Konular	Kendi Bilgi ve Deneyimlerim		Komşu, Akraba ve Diğer Çiftçiler		Özel Firmalar		Tarım İl Müd. Yayın Elemanları		Yazılı Kaynaklar		Radyo-Tv ve Diğer Kaynaklar		Toplam *	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Toprak İşleme	71	64.5	21	19.1	2	1.8	7	6.4	1	0.9	8	7.3	110	100.0
Tohum Seçimi	5	4.9	24	23.5	59	57.8	11	10.8	2	2.0	1	1.0	102	100.0
Ekim Tekniği	70	67.3	19	18.3	2	1.9	7	6.7	1	1.0	5	4.8	104	100.0
Gübreleme	11	10.3	38	35.5	43	40.2	12	11.2	2	1.9	1	0.9	107	100.0
İlaçlama	5	4.9	27	26.2	52	50.5	16	15.5	1	1.0	2	1.9	103	100.0
Sulama	7	7.1	35	35.7	45	45.9	8	8.2	1	1.0	2	2.0	98	100.0
Makine Kullanımı	10	8.1	49	39.8	53	43.0	8	6.5	2	1.6	1	0.8	123	100.0
Hasat	65	67.0	14	14.4	3	3.1	12	12.4	1	1.0	2	2.1	97	100.0
Kurutma	22	57.9	6	15.8	3	7.9	4	10.5	1	2.6	2	5.3	38	100.0
Depolama	25	55.6	10	22.2	4	8.9	3	6.7	1	2.2	2	4.4	45	100.0
Hayvansal Üretim	28	46.7	16	26.7	8	13.3	5	8.3	1	1.7	2	3.3	60	100.0

* Birden fazla cevap verilmiştir.

4.7. Üreticilerin Tarımsal İşletme Ekonomisi Konularındaki Bilgi İhtiyaç Durumları

Bitkisel ve hayvansal üretimde verimliliğin artırılması için uygulanmakta olan teknik ve yöntemlerin yerine, onlardan daha üstün olduğu kanıtlanmış yeni teknik ve yöntemlerin üreticilere benimsetilmesi ve yayılmasının sağlanması gerekir. Kırsal alana teknoloji transferiyle getirilen dinamizm, kırsal toplumun ekonomik olarak değişimi yanında sosyal bakımdan da yapısını değiştirmektedir. Kırsal kesimde yaşayan üretici ailelerin, öz kaynaklarını ve deneyimlerini en iyi şekilde kullanarak hayat standartlarını yükseltebilmek ve onları daha mutlu kılabilmek için işletme ekonomisi ile ilgili bilgileri vermek gerekmektedir (Özçatalbaş ve Gürgen, 1998). İşletme ekonomisi konusu mevcut üretim etmenlerinin etkili kullanımı ile işletme organizasyonunu düzeltmedir (Albrecht ve ark., 1989). Çalışmanın bu bölümünde de üreticilerin işletme ekonomisi konularındaki mevcut uygulamaları ve bu konulara olan ihtiyaç düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

4.7.1. Üreticilerin Kayıt Tutma Durumları ve Bilgi İhtiyaç Düzeyleri

Üretim kaynaklarının en etkin biçimde değerlendirilmesinde neyin, ne kadar, ne zaman ve nasıl üretilceğinin saptanması gerekmektedir. Bu saptamayı yaparken işletmeye ilişkin bir takım verilerin göz önünde bulundurulması istenir (Erkuş ve Demirci, 1983). İşletmenin en yüksek tarımsal gelir düzeyine ulaşmasını ve işletme kaynaklarının rasyonel bir biçimde yönlendirilmesini sağlayan işletme planlarının yapılmasında, yeni tarım tekniklerinin işletmede ekonomik anlamda uygulanabilmesinde işletmeye ilişkin bilgilerin yer aldığı kayıtlar büyük önem taşımaktadır. Kayıt tutma, işletmelerde finansman riskine karşı alınacak başlıca önlemlerden birisidir (Musser 1998). Özellikle tarım işletmelerinde üretim kayıtlarının tutulması geçmiş yıllardaki gelişmelere bakarak, gelecek yıllardaki durum tahminine imkan sağlar (Akçaöz, 2001). Belirtilen bu nedenlerden dolayı, çalışma kapsamındaki üreticilerin kayıt tutma konularındaki bilgi düzeyleri araştırılmış, elde edilen veriler Çizelge 4.16'da verilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde,

üreticilerin %71.8'i kayıt tutma konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin, %16.9'u kısmen yeterli bilgiye sahip olduklarını belirtirken, %11.3'ü ise yeterli bilgiye sahip olduklarını belirtmiştir (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16. Üreticilerin Kayıt Tutma Konularındaki Bilgi Düzeyleri

Bilgi Düzeyi	Sayı	%
Yeterli	8	11.3
Kısmen Yeterli	12	16.9
Yeterli Değil	51	71.8
Toplam	71	100.0

Üreticilerin kayıt tutma konularındaki bilgi ihtiyaç durumları incelendiğinde, üreticilerin %57.7'si kayıt tutma konularına çok fazla ihtiyaç duyduklarını belirtirken, %22.5'i orta düzeyde ihtiyaç duyduğunu, %19.7'si ise kayıt tutma konularındaki bilgilere hiç ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17. Üreticilerin Kayıt Tutma Konularına Olan İhtiyaç Durumu

Arazi Genişlik Grupları (da)	Çok Fazla İhtiyaç Duyuyorum		Orta düzeyde İhtiyaç Duyuyorum		Hiç İhtiyaç Duymuyorum		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1-100	4	20.0	6	30.0	10	50.0	20	100.0
101-250	10	55.5	5	27.8	3	16.7	18	100.0
251-500	11	73.3	3	20.0	1	6.7	15	100.0
501-750	13	86.7	2	13.3	-	-	15	100.0
1000+	3	100.0	-	-	-	-	3	100.0
Toplam	41	57.7	16	22.5	14	19.7	71	100.0

Çok fazla ihtiyaç duyan ve orta düzeyde ihtiyaç duyan üreticiler birlikte değerlendirildiğinde üreticilerin %80.2'si gibi çok büyük bir kısmının kayıt tutma ile ilgili bilgilere çok fazla ihtiyacı olduğu; yine üreticilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda Adana Tarım İl Müdürlüğü tarafından yöreye bu konuda herhangi bir

yayım hizmeti götürülmediği belirlenmiştir. Kayıt tutma ile ilgili bilgilere çok fazla ihtiyaç duyan işletmelerin 501-1000 da arasında ve 1000+ üzerindeki işletmeler olduğu, hiç ihtiyaç duymayan işletmelerin ise en fazla 1-100 da ve 101-250 da arasındaki küçük işletmelerde yer aldığı tespit edilmiştir. Büyük işletmelerde kayıt tutma bilgilerine çok fazla ihtiyaç duyulması; küçük işletmelerden büyük işletmelere doğru tarımsal faaliyetlerin entansifleşmesi sonucu temel girdi kullanımının artması, daha fazla masraf kaleminin oluşması, tarımsal faaliyetlerin en az maliyetlerle rasyonel planlanması zorunluluğunu beraberinde getirmesi gibi nedenlere bağlanabilir.

Üreticilerin işletmelerinde tuttukları kayıt türleri incelendiğinde kayıt tutan üreticilerin en çok kullanılan girdi miktarlarını belirlemek için işçilik, tohum, gübre ve zirai ilaç, akaryakıt kaydı tuttukları, ayrıca işletmelerinde kar-zarar ve verim kaydında yer verdikleri belirlenmiştir. Oransal değerler incelendiğinde diğer kayıtlar içerisinde en çok %28.2 oranında (20 kişi) işçilik kaydı tutulduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.18. Üreticilerin İşletmelerinde Tuttukları Kayıt Türleri

Kayıt Türleri	Kayıt Tutanlar		Kayıt Tutmayanlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İşçilik Giderleri	20	28.2	51	71.8	71	100.0
Tohum Çeşit Ve Miktarları	19	26.8	52	73.2	71	100.0
Gübre Çeşit Ve Miktarları	18	25.4	53	74.6	71	100.0
Z.İlaç Çeşit Ve Miktarları	17	23.9	54	76.1	71	100.0
Akaryakıt	16	22.5	55	77.5	71	100.0
Kar ve Zarar	14	19.7	57	80.3	71	100.0
Verim	12	16.9	59	83.1	71	100.0
Toplam	116*	23.3	381	76.7	497	100.0

* Üreticiler birden fazla kayıt tutmaktadırlar.

Çizelgede görüldüğü gibi, işletmelerde en fazla işçilik kaydının tutuluyor olmasının bölgede toprak işleme, gübreleme, ilaçlama, sulama, özellikle hasat gibi tarımsal üretim aşamalarında yoğun miktarda yabancı iş gücü kullanılması ve üreticilerin büyük ölçüde yabancı işgücü için ödenecek ücret miktarlarını belirlemek

zorunda olmalarından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Ayrıca, işletmede tohum, gübre ve ilaç gibi girdi kayıtlarının işçilik giderlerinden sonra en fazla kaydı tutulan kalemler arasında olduğu görülmektedir. Bu durum, işletmede kullanılan söz konusu girdiler için ayrılması gereken tahsisat miktarının bilinmesinde ve kar-zarar oranlarının hesaplanmasında yararlanması açısından önemli olmasına bağlanabilir. Kar-zarar ve verim kayıtlarının en az düzeyde olması, küçük ölçekli aile işletmelerinin kayıt tutmamalarından ileri geldiği söylenebilir. Çünkü, bu işletmelerde üretilen ürünlerin büyük bir kısmı kendilerince tüketilmekte ve satışa sunulmamaktadır.

4.7.2. İşletmelerin Üretim ve Yatırım Planlaması Yapma Durumları ve Bilgi İhtiyaç Düzeyleri

Araştırmada, üreticilerin üretim ve yatırım planı yapma durumları incelenmiş ve işletmelerin yalnızca 3 tanesinin planlama yaptığı, diğerlerinin (%95.8) planlama yapmadığı saptanmıştır. İşletme planlaması yapan 3 üreticinin hangi tür planlar yaptığı incelendiğinde, hem üretim planlaması hem de yatırım planlaması yaptıkları tespit edilmiştir. Planlama yapan 3 işletmenin Adana'da tarım ürünlerinin üretim ve pazarlamasını yapan yan kuruluşları olduğu, üretim ve yatırım planlarının da, bu kuruluşlarda çalışan uzmanlarca yapıldığı anlaşılmıştır. Görüşülen üreticilerin diğerleri (%95.8) yıl içindeki ürün fiyatlarını dikkate alarak bir sonraki yıl hangi ürünleri ekeceklerine karar verdiklerini ve bu nedenle üretim planlaması yaptıklarını belirtmişlerdir. Oysa girdi, üretim ve verimle ilgili bazı sağlıklı kayıtlar olmadan, bilimsel anlamda üretim planı yapılması mümkün değildir.

Çizelge 4.19. Üreticilerin Üretim ve Yatırım Planı Yapma Durumları

Plan Çeşidi	Yapanlar		Yapmayanlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Üretim Planı	3	4.2	68	95.8	71	100.0
Yatırım Planı	3	4.2	68	95.8	71	100.0

Üreticilerle yapılan birebir görüşmeler sonucu üreticilerin üretim ve yatırım planlaması yapmamalarının genel olarak planlama konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarından kaynaklandığı; üreticilerin Adana Tarım İl Müdürlüğü yayım elemanlarından işletme planlaması konusunda yayım hizmeti almadıkları tespit edilmiştir.

Üreticilerin üretim ve yatırım planlaması konularına olan bilgi ihtiyaç durumları incelendiğinde, %50.7'sinin bu konulardaki bilgilere çok fazla ihtiyaç duyduğu, %22.5'inin orta düzeyde ihtiyaç duyduğu, %26.8'inin bu konulardaki bilgilere hiç ihtiyaç duymadıkları belirlenmiştir (Çizelge.4.20).

Çizelge 4.20. Üretim ve Yatırım Planlaması Konularına Olan Bilgi İhtiyaç Durumu

Arazi Genişlik Grupları (da)	Çok Fazla İhtiyaç Duyuyorum		Orta Düzeyde İhtiyaç Duyuyorum		Hiç İhtiyaç Duymuyorum		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1-100	3	15.0	4	20.0	13	65.0	20	100.0
101-250	8	44.4	7	38.9	3	16.7	18	100.0
251-500	10	66.7	3	20.0	2	13.3	15	100.0
501-750	12	80.0	2	13.3	1	6.7	15	100.0
1000+	3	100.0	-	-	-	-	3	100.0
Toplam	36	50.7	16	22.5	19	26.8	71	100.0

Çizelgede verilen değerler incelendiğinde, üreticilerin %73.2'si gibi büyük bir kısmının (çok fazla ihtiyaç duyan ve orta düzeyde ihtiyaç duyan) üretim ve yatırım planlaması konularına ihtiyaç duydukları görülmektedir. İşletme genişlikleri

dikkate alındığında, üretim ve yatırım planlaması konularına olan bilgi ihtiyaç düzeyleri küçük işletmelerden büyüklere doğru artış göstermektedir. Bu durum, büyük işletmelerin entansif tarım işletmeleri, küçük işletmelerin ise daha çok aile işletmeleri konumlarında olmalarına atfedilebilir. Büyük işletmeler, pazara dönük çalıştıkları ve yan üretim kollarına faaliyetlerde buldukları için, planlama yapmak zorundadırlar.

4.7.3. Üreticilerin Tarımsal Pazarlama Durumu ve Bilgi İhtiyaç Düzeyleri

Tarımsal pazarlama tarım ürünlerinin üreticiden hatta üretimin başladığı tarla veya bahçeden, tüketimin son aşamasına kadar geçirdiği işlemleri inceleyen ve bunları düzenleyen bir bilim dalıdır (Özçatalbaş ve Gürgen, 1998).

Tüketiciler ihtiyaçları olan tarım ürünlerini belli bir zamanda belirli bir yerden satın almak isterler. Dolayısıyla bir ürünün yetiştirilmiş olması yeterli değildir. Ürünün, tüketicinin zaman, yer ve şekil isteklerine tam olarak cevap verecek tarzda üretilmesi ve pazara düzenli şekilde arz edilmesi gerekir (Akçaöz ve ark, 2004). Tarımsal işletme sahibi çiftçilerimizin de artık sadece kendi aile ihtiyaçları için değil, yurt içi ve hatta yurt dışı pazarlar için üretimde buldukları düşünülerek, araştırmanın bu bölümünde, üreticilerin tarımsal pazarlama durumları ve bilgi ihtiyaç düzeyleri incelenerek sonuçlar analiz edilmeye çalışılmıştır.

İncelenen yöredeki, bitkisel üretim yapan işletmelerde üretilen ürünlerin pazarlanma durumları Çizelge 4.21’de verilmiştir. Mısır üretimi yapan üreticilerin %65.2’si, buğday üretimi yapan üreticilerin ise %65.6’sı ürünlerini tüccara sattıklarını belirtirken, mısır üretimi yapan üreticilerin %35.0’i, buğday üretimi yapan üreticilerin ise %34.4’ü ürünlerini toprak mahsulleri ofisine sattıklarını belirtmişlerdir. Pamuk üretimi gerçekleştiren işletmecilerden %60.0’ının ürünlerini tüccara, %40.0’ının ise Çukobirliğe sattığı belirlenmiştir.

Çizelge 4.21. İşletmelerde Bitkisel Üretim Pazarlama Durumu

Üretim Cinsi	Pazarlama Durumu							
	Tüccar		Çukobirlik		TMO		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Pamuk	9	60.0	6	40.0	-	-	15	100.0
Buğday	40	65.6	-	-	21	34.4	61	100.0
Mısır	43	65.2	-	-	23	35.0	66	100.0

Çizelge incelendiğinde üreticilerin ürünlerini daha çok tüccarlara pazarladıkları görülmektedir. Üreticilerle yapılan birebir görüşmeler sonucunda, Çukobirlik ve Toprak Mahsulleri Ofisi'nin ürün hasat döneminden çok sonra, geç bir sürede açıldığı, üreticilerin çok fazla satış kaybına uğramamak için daha yüksek satış gelirleri sağlayan tüccarları tercih ettikleri belirlenmiştir.

Hayvansal üretim faaliyetinde bulunan işletmelerde ise, işletme aralığı 1-500 da'a kadar olanlarda mevcut hayvan sayısı ancak işlemenin ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olduğundan, hayvansal ürün pazarlaması önemli ölçüde yapılmamaktadır. Ancak, işletme aralığı 501-1000+ da olan işletmelerde hayvancılık entansif düzeyde yapılmaktadır. Bu işletmeler ise hayvansal ürünlerini şehir merkezlerinde bulunan hayvansal ürünlerin değerlendirilmesini ve satışını gerçekleştiren ticari firmalara pazarlamaktadırlar.

Üreticilerin pazarlama konularına olan ihtiyaç durumları incelendiğinde, %70.4'ünün pazarlama konularındaki bilgilere çok fazla ihtiyaç duyduğu, %16.9'unun orta düzeyde ihtiyaç duyduğu, %12.7'sinin ise bu konulardaki bilgilere hiç ihtiyaç duymadıkları belirlenmiştir. Üreticilerin %87,3'ü gibi çok büyük bir kısmının (çok fazla ihtiyaç duyan ve orta düzeyde ihtiyaç duyan üreticiler) pazarlama konularındaki bilgilere ihtiyaç duydukları görülmektedir (Çizelge.4.22).

Çizelge 4.22. Üreticilerin Pazarlama Konularına Olan İhtiyaç Durumu

Arazi Genişlik Grupları (da)	Çok Fazla İhtiyaç Duyuyorum		Orta Düzeyde İhtiyaç Duyuyorum		Hiç İhtiyaç Duymuyorum		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1-100	8	40.0	5	25.0	7	35.0	20	100.0
101-250	12	66.7	4	22.2	2	11.1	18	100.0
251-500	13	86.7	2	13.3	-	-	15	100.0
501-750	14	93.3	1	6.7	-	-	15	100.0
1000+	3	100.0	-	-	-	-	3	100.0
Toplam	50	70.4	12	16.9	9	12.7	71	100.0

İşletme genişlikleri dikkate alındığında pazarlama konularına olan ihtiyaç, küçük işletmelerden büyük işletmelere doğru artış göstermiştir. Kayıt tutma ve planlama konularında da açıklandığı gibi büyük işletmeler entansif tarıma dayalı işletmeler olduğu için, üretilen ürünlerin pazarlama yoluyla en uygun şekilde değerlendirilerek kara dönüştürülmesi gereklidir. Bu nedenle pazarlama konularındaki bilgilere daha fazla gereksinim duyacakları belirtilebilir.

Üreticilerin en çok ihtiyaç duydukları pazarlama bilgileri araştırıldığında ise, %31,3'ünün ürünlerini nerelere ve hangi koşullarda pazarlayacakları ile ilgili bilgilere, %24'ünün pazarlama şansı yüksek olan yeni ürün çeşitleri, %20,7'sinin ürün pazar fiyatları tahminleri, %16,2'sinin ürünlerin yurtiçi talep tahminleri ve %7,8'inin ürünlerin depolanması hakkındaki pazarlama bilgilerine ihtiyaç duydukları belirlenmiştir (Çizelge 4.23).

Çizelge 4.23. Üreticilerin En Fazla İhtiyaç Duydukları Pazarlama Bilgileri

Bilgiye İhtiyaç Duyulan Konu	Sayı	%
Ürünleri Nerelere ve Hangi Koşullarda Pazarlayacakları Hakkında Bilgiler	56	31.3
Pazarlama Şansı Yüksek Yeni Ürün Çeşitleri	43	24.0
Ürünlerin Pazar Fiyatı Tahminleri	37	20.7
Ürünlerin Yurtiçi Talep Tahminleri	29	16.2
Ürünlerin Depolanması Hakkında Bilgiler	14	7.8
Toplam*	179*	100.0

* Birden fazla cevap verilmiştir.

4.7.4. Üreticilerin Tarımsal Kooperatiflere Üyelik Durumları ve Kooperatifçilik Konularına Olan Bilgi İhtiyaç Düzeyleri

Araştırmanın bu bölümünde çalışma kapsamındaki üreticilerin kooperatiflere olan üyelik durumları ve kooperatifçilik konularına olan bilgi ihtiyaç düzeyleri incelenmeye çalışılmıştır. Üreticiler tarafından veriler bilgiler doğrultusunda bölgede, kooperatifçilik faaliyetleri olarak tarım satış ve tarım kredi kooperatiflerinin etkin düzeyde olduğu, bunlardan başka üreticilerin kendi aralarında oluşturdukları kooperatifçilik düzeyinde başka bir örgütlenmenin olmadığı tespit edilmiştir. Çalışma içerisinde incelenen köylerin herbirinde tarım satış ve tarım kredi kooperatiflerinin bulunmadığı, kooperatif bulunmayan köylerin çevre köylerde bulunan tarım satış ve tarım kredi kooperatiflerine üye oldukları tespit edilmiştir.

Üreticilerin kooperatiflere olan üyelik durumları detaylı olarak incelendiğinde, üreticilerin %49.3'ünün herhangi bir kooperatife üye olmadıkları saptanmıştır. Kooperatife üye olanların ise %39'unun sadece tarım satış kooperatiflerine üye olduğu, %33.0'ünün sadece tarım kredi kooperatifine üye olduğu, %27.8'inin ise hem tarım satış, hem de tarım kredi kooperatiflerine üye oldukları tespit edilmiştir (Çizelge 4.24).

Çizelge 4.24. Üreticilerin Tarımsal Kooperatiflere Olan Üyelik Durumları

Üyelik Durumu	Sayı	%
Sadece Tarım Satış Kooperatifine Üye Olanlar	14	39.0
Sadece Tarım Kredi Kooperatifine Üye Olanlar	12	33.0
Tarım Satış+Tarım Kredi Kooperatifine Üye Olanlar	10	27.8
Toplam	36	100.0

Araştırma sonucunda üreticilerin %49.3 gibi çok büyük bir kısmının kooperatifçilik faaliyetleri içerisinde yer almadığı görülmektedir. Bu durum bölgede kooperatiflerin üreticilerin girdi ihtiyacını karşılama, kredi sağlama, ürün alımı vb. hizmetlerinde tam olarak etkin olamadığı söylenebilir.

Üreticilerin kooperatifçilik bilgilerine olan ihtiyaç durumları incelendiğinde, üreticilerin %11.3'ü kooperatifçilik bilgilerine çok fazla ihtiyaç duyduklarını belirtirken, %23.9'u kısmen ihtiyaç duyduğunu, %64.8'i ise kooperatifçilik konularındaki bilgilere hiç ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.25).

Çizelge 4.25. Üreticilerin Kooperatifçilik Bilgilerine Olan İhtiyaç Durumları

İhtiyaç Durumu	Sayı	%
Çok Fazla İhtiyaç Duyuyorum	8	11.3
Kısmen İhtiyaç Duyuyorum	17	23.9
Hiç İhtiyaç Duymuyorum	46	64.8
Toplam	71	100.0

Araştırma sonuçlarına göre, yörede üreticiler arasında; tarımsal faaliyetlerde önemli roller üstlenebilen kooperatifçilik konularında yeterli bilgi ve bilinç ortamının oluşmadığı görülmektedir. Bu konuda yapılan pek çok çalışmayı göz önüne aldığımızda aynı durumu ülkemiz genelini içinde söylemek mümkündür. Tarım sektöründe gerek ekonomik ve sosyal amaçlı ve gerekse mesleki tarımsal örgütler ülkemiz tarımının kalkınmasında önemli görevler almaktadırlar. Bu örgütlerden, tarımsal girdi sağlama, kredi temini, depolama, işleme, ürün pazarlaması ve teknik bilgilendirme gibi faaliyetlerde bulunarak çiftçilerin ekonomik çıkarlarına hizmet etmek üzere kurulan kooperatiflerin kendilerinden beklenen başarıyı gösterememe

nedenleri arasında genel olarak, kooperatifçilik bilincinin geliştirilememesi, üye kooperatif ilişkisinin canlı tutulamaması, sermaye yetersizliği, devletin vesayet ve müdahalesi altında olmaları, sadece ortaklarına hizmet vermemesi ve üst örgütlenme yetersizliği sayılabilir (Sayın ve Sayın, 2004).

4.7.5. Üreticilerin Tarımsal Teşvik ve Desteklerden Yararlanma Durumları ve Bilgi İhtiyaç Düzeyleri

Dünyadaki ülkelerin çoğu ve özellikle gelişmiş ülkeler, tarımsal faaliyetin gereği diğer sektörlerle göre daha az getirisinin olması ve tarımsal ürünlerin stratejik öneme sahip olmasından dolayı tarım sektörünü farklı şekillerde desteklemektedirler (Ulusoy, 2003). Türkiye’de tarımın ülke ekonomisinde sahip olduğu öneme istinaden, tarım sektörü sürekli olarak desteklenmiş, ekonomik kalkınmada tarım ve sanayi kesiminde paralel bir büyüme ve gelişme hedeflenmiştir. Cumhuriyet döneminden günümüze kadar destekleme politikalarının kapsamını pazar fiyat desteği, girdi desteği, teşvik ve prim ödemeleri, verimlilik ve ıslah politikaları, dış ticaret politikaları oluşturmuştur (Yavuz 2001).

İşletmelerin ekonomik faaliyetlerini sürdürmelerinde çok önemli olan tarımsal girdi ve sermaye yapılarına ekonomik katkıları açısından, devlet tarafından yapılan tarımsal teşvik ve destekler konusu da araştırma kapsamına alınarak incelenen üreticilerin bu teşvik ve desteklerden yararlanma durumları, bu konulara olan bilgi ihtiyaç düzeyleri bu bölümde incelenmiştir.

Adana Tarım İl Müdürlüğü yetkilileriyle yapılan görüşmelerde 2006 yılı için üreticilere pamuk, mısır, buğday, soya, konola ve aspir de, dekar başına belirlenen miktarlar üzerinden, parasal olarak ödenen ürün teşvik primi desteklerinin uygulandığı; ayrıca tarımsal üretimden bağımsız olarak arazi büyüklüklerine göre yine parasal olarak ödenen doğrudan gelir desteği uygulamalarının yapıldığı ve üreticilere bu konularda gerekli yayım hizmetlerinin verildiği tespit edilmiştir.

Üreticilerin doğrudan gelir desteğinden faydalanma durumları incelendiğinde, 71 üreticiden 64’ünün (%90.1) doğrudan gelir destek ödemesi aldığı, destek ödemesi almayan 7 kişinin (%9.9) ise ödemelerin mülk sahiplerine yapılması, kendilerinin

arazilerini kiracılık ve ortaklık yolu ile işlemelerinden ötürü böyle bir imkândan yararlanamadıkları belirlenmiştir.

Üreticilerin ürün teşvik primlerinden yararlanma durumları incelendiğinde, 71 işletmeden 7 tanesi mülk işletme tapusuna sahip olmadıkları için herhangi bir ürün teşvik priminden faydalanma imkânına sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Mısır, pamuk, buğday yetiştiriciliği yapan ve tarımsal ürün teşvik primlerinden faydalanabilen üreticilerin durumları incelendiğinde, %48.4'ünün mısır teşvik priminden, %44.3'ünün buğday teşvik priminden, %7.4'ünün pamuk teşvik priminden faydalandığı belirlenmiştir (Çizelge 4.26). Oransal değerler içerisinde mısır teşvik priminden faydalanma oranının en yüksek olması, üretim deseninde en fazla yetiştirilen ürün olmasından kaynaklandığını düşündürmektedir.

Çizelge 4.26. Üreticilerin Ürün Teşvik Primlerinden Faydalanma Durumları

Faydalanılan Ürün Teşvik Primleri	Sayı	%
Mısır Teşvik Primi	59	48.4
Buğday Teşvik Primi	54	44.3
Pamuk Teşvik Primi	9	7.4
Toplam*	122	100.0

* Üreticiler birden fazla ürün için teşvik primi almışlardır.

Üreticilerin yayımcılar tarafından bilgilendirilme durumu incelendiğinde, üreticilerin %81.7 si yayımcılar tarafından, tarımsal teşvik ve destekler konusunda bilgilendirildiklerini belirtirken, %18.3'ü bu konuda yayımcılar tarafından bilgilendirilmediklerini belirtmiştir (Çizelge 4.27). Üreticilerin %81,7 gibi büyük bir kısmını yayımcılar tarafından bilgilendirildiklerini ifade etmesi yayımcıların tarımsal teşvik ve destekler konusunda yeterli yayım hizmetlerinde bulunduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.27. Üreticilerin Yayımıcılar Tarafından Teşvik ve Destekler Konusunda Bilgilendirilme Durumu

Bilgilendirilme Durumu	Sayı	%
Evet	58	81.7
Hayır	13	18.3
Toplam	71	100.0

Üreticilerin tarımsal teşvik ve destek konularına olan bilgi ihtiyaç durumları incelendiğinde, üreticilerin %64.8'i bu konulardaki bilgilere çok fazla ihtiyaç duyduklarını, %25,4'ü kısmen ihtiyaç duyduğunun belirtirken, %9.9'u bu konulardaki bilgilere hiç ihtiyaç duymadıkları belirlenmiştir (Çizelge 4.28).

Çizelge 4.28. Üreticilerin Tarımsal Teşvik ve Destek Konularına Olan Bilgi İhtiyaç Durumları

İhtiyaç Durumu	Sayı	%
Çok Fazla İhtiyaç Duyuyorum	46	64.8
Kısmen İhtiyaç Duyuyorum	18	25.4
Hiç İhtiyaç Duymuyorum	7	9.9
Toplam	71	100.0

Üreticilerle yapılan birebir görüşmeler sonucunda üreticilerin, girdi fiyatlarındaki artışlara karşın, üretici gelirlerinde çok fazla artışlar sağlanamaması, gittikçe artan üretim maliyetlerine bağlı olarak yaşadıkları ekonomik sıkıntılar nedeniyle, tarımsal teşvik ve desteklere daha fazla ihtiyaç duydukları, bu nedenle bölgeye yapılan yayım faaliyetlerinde bu konulara gereken önemin verilmesinden memnun olduklarını belirtmişlerdir.

4.8. Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şube Müdürlüğü İle İlgili Bulgular

4.8.1. Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi'nin Örgütsel Yapısı

Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi tarımsal yayım çalışmalarını bünyesindeki tarla, hayvancılık, sebze, meyve, organik tarım, sulama, tarımsal yayım ve uygulamalı araştırma projesi, bilgi işlem, enformasyon, özel idare, kadın çiftçiler, ev ekonomisi birimlerinin faaliyetleriyle gerçekleştirmektedir.

4.8.1.1. Tarla Birimi'nin Faaliyetleri

Tarla Birimi tarla bitkileri yetiştirme teknikleri konusunda yayım çalışmalarında bulunmaktadır. Tarla Birimi 2006 yılı yayım çalışmaları kapsamında: çeşitli demonstrasyon çalışmalarında bulunmuş; tarla günleri düzenlemiş; çeşitli konularda komisyonlar kurmuş, raporlar yayınlamış ve eğitim toplantıları gerçekleştirmiştir.

4.8.1.2. Hayvancılık Birimi'nin Faaliyetleri

Birim hayvancılığı geliştirme amacı doğrultusunda yayım faaliyetlerinde bulunmaktadır. Birim, 2006 yılında çeşitli kooperatiflerin üyelerine hayvancılık konusunda seminerler vermiş; hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele konusunda proje yürütmüş ve çalışmalar yapmıştır.

4.8.1.3. Sebzeçilik Birimi'nin Faaliyetleri

Sebzeçilik Birimi sebze üreticiliğinin gelişmesi amacı doğrultusunda tarımsal yayım faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Birim bu doğrultuda seralarda yetiştirilen sebzelerin kontrollerini yapmakta, serada ve açıkta sebze üretimi konularında demonstrasyon, deneme, sirküler mektup, çiftçi toplantıları gibi yayım yöntemlerini kullanarak yayım faaliyetleri düzenlemektedir.

4.8.1.4. Meyvecilik Birimi'nin Faaliyetleri

Meyvecilik Birimi meyve üreticiliği ile ilgili tarımsal yayım çalışmalarını yürütmektedir. Birim bu doğrultuda meyvecilik için uygun tarımsal alanlarını araştırmakta, meyveciliğin ve bağcılığın gelişmesi ve yaygınlaşması için demonstrasyon, deneme, sirküler mektup, çiftçi toplantıları gibi yayım yöntemlerini kullanarak yayım faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.

4.8.1.5. Organik Tarım Birimi'nin Faaliyetleri

Organik Tarım Birimi organik tarım faaliyetlerini geliştirme amacı doğrultusunda yayım faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda 2006 yılında Adana İlinde devam etmekte olan organik tarım çalışmaları çerçevesinde üreticilere kontrol amacıyla ziyaretler düzenlenmiş; çeşitli köylerde demonstrasyon çalışmaları yapılmıştır.

4.8.1.6. Sulama Birimi'nin Faaliyetleri

Sulama Birimi tarımsal üretimde sulama koşullarının geliştirilmesi amacı doğrultusunda yayım faaliyetlerinde bulunmaktadır.

4.8.1.7. Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi Birimi'nin Faaliyetleri

Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi Birimi, İl Yayım Programlarının Hazırlanması; araştırma - yayım bağının güçlendirilmesi; yayım faaliyetleriyle ilgili olarak ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyonun sağlanması görevlerini yürütmektedir.

4.8.1.8. Bilgi İşlem Birimi'nin Faaliyetleri

Bilgi İşlem Birimi, Adana Tarım İl Müdürlüğü'nün yapmış olduğu faaliyetlerin görüntülerini çoğaltmakta; gazete, dergi, kitapçık, afiş vb. yayın çalışmalarını gerçekleştirmekte; il ve ilçe teşkilat birimlerindeki bilgisayarlar ve internet kullanımı konularında teknik destek sağlamakta; Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi'nin web sitesinin güncellemelerini yapmaktadır.

4.8.1.9. Enformasyon Birimi'nin Faaliyetleri

Birim Adana Tarım İl Müdürlüğü'ndeki tüm şubelerin ve İlçe Müdürlükleri'nin gerçekleştirdikleri faaliyetlerin fotoğraflanması, kameraya alınması işlemlerini yürütmekte, gazete, dergi ve kitapçık hazırlamak için gerekli araştırmalar ve fotoğraf çekimleri yapmakta, çiftçi mektupları hazırlamakta ve arşiv çalışmalarını yürütmektedir.

4.8.1.10. Kadın Çiftçiler Biriminin Faaliyet Konuları

Kadın Çiftçiler Birimi kırsal kesimde yaşayan kadın çiftçilerin eğitim seviyesinin yükseltilmesini sağlamak, sosyal faaliyetler içerisinde yer almalarını sağlayarak kendilerine güven kazanmalarına yardımcı olmak ve tarımsal konularda etkinliklerinin artırılması amacıyla çalışmalar düzenlemektedir.

4.8.1.11. Ev Ekonomisi Birimi'nin Faaliyet Konuları

Ev Ekonomisi Birimi kısıl kesimde ev ekonomisini geliştirme amacı doğrultusunda yayım faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu kapsamda 2006 yılında, ev ekonomisi, gıda muhafazası, aile ve çocuk eğitimi ve iyotlu tuz kullanımı konularında çiftçi toplantıları düzenlemiştir.

4.8.2. Adana Çiftçi Eğitim Yayım Şube Müdürlüğünün Personel Yapısı

Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi'ne bağlı tarımsal yayım faaliyetleri, 1 Dr. Mühendis, 5 Yüksek Mühendis, 15 Mühendis, 4 Teknisyen ve 1 Tekniker olmak üzere toplam 26 personelle gerçekleştirilmektedir. Şube Müdürü toplama dâhil edilmemiştir. Personelin tamamının ziraat fakültesi ya da ziraatla ilgili tarım meslek yüksekokulu mezunu olduğu tespit edilmiştir. Yayım personelinin birimlere göre dağılımı çizelge 4.29' da verilmiştir.

Çizelge 4.29. Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi Birimlerinde Görev Yapan Yayım Elemanlarını Dağılımı

Ç. E. Y. Şubesi Birimleri	Yayım Elemanlarının Unvanları ve Sayıları
Şube Müdürü	Mühendis (1)
Tarla Birimi	Yüksek Mühendis (1), Mühendis (2), Tekniker (1)
Sebze Birimi	Yüksek Mühendis (1), Mühendis (1)
Meyve Birimi	Dr. Mühendis (1), Yüksek Mühendis (1), Mühendis (2)
Organik Tarım Birimi	Dr. Mühendis (1)
Hayvancılık Birimi	Mühendis (2)
Özel İdare Birimi	Yüksek Mühendis (1), Mühendis (2)
Bilgi İşlem Birimi	Yüksek Mühendis (1), Mühendis (4)
Enformasyon Birimi	Teknisyen (1)
TYUAP Birimi	Yüksek Mühendis (1), Mühendis (1)
Sulama Birimi	Mühendis (1)
Kadın Çiftçiler Birimi	Mühendis (1)
Ev Ekonomisi Birimi	Teknisyen (3)
Toplam	30 kişi*

* Dr. Mühendis, 1 Yüksek Mühendis ve 1 Mühendis birden fazla birimde görev yapmakta olduğu için toplam eleman sayısı 30 görülmektedir.

Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi'nde çalışan tarımsal yayım elemanlarının toplam sayısı 27 kişidir. Bireysel görüşmelerin (anketlerin) yapıldığı tarihlerde yayım elemanlarının bir kısmı resmi izinlerini kullanmakta oldukları için toplam 20 yayım elemanı ile bireysel görüşme (anket çalışması) yapılmıştır. Bu nedenle, bundan sonraki bölümlerde yayım elemanlarıyla ilgili çizelgelerde toplam yayım elemanı sayısı 20 olarak belirtilmektedir.

4.8.3. Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim Yayım Şube Müdürlüğü'nün Alet Ekipman Varlığı

Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şube'si yetkililerinden alınan kurum raporlarından elde edilen bilgiler sonucunda Adana Tarım İl Müdürlüğü'nün Alet Makine Varlığı belirlenerek çizelge 4.30'de verilmiştir.

Çizelge 4.30. Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim Yayım Şubesi'nin 2006 yılı Alet Ekipman Varlığı

Alet ve Makineler	Sayı (adet)
Selektör	5
Mibzer	9
Silaj Makinesi	9
Çayır Biçme Makinesi	4
Çalı Kesme Makinesi	1
Kültivatör	2
Yem Kırma Makinesi	9
Toprak Burgusu	7
Bahçe Makası	2
Holder	8
Atomizör	6
Pülverizatör	10
Tırmık	1
Arpa- Buğday Triyör (Eleme Aleti)	2
Araba	3
Projeksiyon Cihazı	2
Dizüstü Bilgisayar	2
Fotoğraf Makinası	4
Tarayıcı (Scanner)	1
Video	1
Televizyon	1
Ses Sistem Cihazı	1

Araştırma esnasında 2006 yılı faaliyet raporları yıl sonunda düzenlendiği için sadece 2005 yılı kitle yayım araçlarının üretim kayıtları elde edilebilmiş, bu kayıtlardan 2005 yılında Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim Yayım Şube'si tarafından 3.957 adet sirküler mektup, 43.682 adet broşür, 4.000 adet dergi, 1.300 adet lifet, 2.350 adet afiş, 500 adet kitap basımı, 3 adet videobant üretimi gerçekleştirilmiş olduğu ve 1 CD, 2 adet TV programı hazırlandığı belirlenmiştir.

4.8.4. Tarımsal Yayım Elemanlarının Yayım Hizmetlerindeki Etkinlik Durumları

Araştırmanın bu bölümünde yayım elemanlarının etkinlik düzeyinde büyük rol oynayan mesleki deneyim süreleri, eğitim durumları, teknik ve mesleki bilgi açısından yeterlilikleri, tarımsal işletmecilik konularındaki bilgi düzeylerini belirlemek için yapılan değerlendirme ve analizlere yer verilmiştir.

4.8.4.1. Yayım Elemanlarının Kurumlarındaki Çalışma Süreleri

Yayım elemanlarının Adana Tarım İl Müdürlüğündeki toplam çalışma süreleri incelendiğinde, yayım elemanlarının %10.0'unun 1-9 yıl arası, %35.0'inin 10-18 yıl arası, %55.0'inin 19-27 yıl arası sürelerde Adana Tarım İl Müdürlüğünde görev yaptıkları belirlenmiştir (Çizelge 4.31). Yayım elemanlarının kurumlarındaki ortalama çalışma süreleri 15.3'tür.

Çizelge 4.31. Yayım Elemanlarının Kurumlarındaki Çalışma Süreleri

Çalışma Süresi (yıl)	Sayı	Yüzde
1-9	2	10.0
10-18	7	35.0
19-27	11	55.0
Toplam	20	100.0

Çizelgedeki oransal değerler incelendiğinde, Adana Tarım İl Müdürlüğünde görev yapan yayım personelinin deneyimli kişilerden oluştuğu görülmektedir. Bu durum yayım elemanlarının yöre hakkında yeterli bilgi sahibi olması, yöreye götürülen yayım hizmetlerin uygunluğu hakkında fikir verebilmeleri, yöredeki üreticiler ile yıllar içerisinde geliştirmiş oldukları karşılıklı bilgi alışverişi sonucunda üreticiler üzerinde güven duygusu yaratarak yeniliklerin benimsenmesinde daha etkili olmaları ve geçmiş yıllarda bölgeye götürülen tarımsal teknikler ile yeni teknikler arasında kıyaslama yapabilmeleri açısından olumlu bir izlenim vermektedir.

4.8.4.2. Eğitim Durumları

Tarımsal yayım hizmetlerinde, bilginin veriliş biçimi tamamıyla yayım uzmanının aldığı mesleki ve yayım eğitimiyle ilişkilidir. Bu motivasyon özellikle yayım uzmanı tarafından sağlanacağından, genel olarak yayımcılıkta yayım uzmanının eğitimi en önemli unsur olarak karşımıza çıkar. Yayım uzmanı tarafından verilen bilgilerin güncel ve uygulanabilir olması yayımın etkinliğini arttıran en önemli faktörlerdir (Yavuz ve Erol, 2004). Tarımsal yayımcılar iyi yetiştirildiklerinde ve etkili bir bilgi donanımına sahip olduklarında, yayım çalışmasının başarısı da artmaktadır. Eğitim, çiftçi gruplarına etkili teknoloji transferinde yayım personelinin profesyonel yeterliliğini iletirmek için önemli bir girdi olarak kabul edilir (Meenambigai ve Seetharaman 2003).

Araştırma kapsamında bulunan 20 yayım elemanının eğitim durumları incelendiğinde yayım elemanlarının %10.0'unun (2 kişi) önlisans, %60.0'inin (12 kişi) lisans, %25.0'inin (5 kişi) yüksek lisans, %5.0'inin (1 kişi) doktora programlarından mezun oldukları belirlenmiştir.

Yayım elemanlarının mezun oldukları lisans ve önlisans programları incelendiğinde, %85.0'inin (17 kişi) peyzaj mimarlığı, tarla bitkileri, bahçe bitkileri, tarımsal yapılar ve sulama, tarım makineleri, zootekni ve tarım önlisans gibi daha çok teknik ağırlıklı eğitim veren bölümlerden mezun oldukları tespit edilmiştir. Yayım elemanlarının sadece %15.0'inin (3 kişi) tarım ekonomisi ve işletme gibi daha çok, işletme planlaması, işletme kaydı tutma, pazarlama vb. işletme ekonomisini

ilgilendiren konuların yoğun olarak verildiği bölümlerden mezun oldukları saptanmıştır (Çizelge 4.32) . Bu durum , şu an teknik konuların ağırlıklı olarak götürüldüğü teknik yayım biçimi uygulamaları açısından olumlu bir durum oluştururken, etkin bir şekilde uygulama kapsamında yer almayan işletme ekonomisi yayım biçiminin ileride tam olarak uygulama kapsamına alınması halinde büyük bir dezavantaj oluşturabilecektir.

Çizelge 4.32. Yayım Elemanlarının Mezun Oldukları Lisans ve Önlisans Programları

Programlar	Sayı	%
Peyzaj Mimarlığı	2	10.0
Tarla Bitkileri	5	25.0
Bahçe Bitkileri	5	25.0
Tarımsal Yapılar ve Sulama	1	5.0
Tarım Makineleri	1	5.0
Zootekni	1	5.0
Tarım Önlisans Programı	2	10.0
Tarım Ekonomisi	2	10.0
İşletme	1	5.0
Toplam	20	100.0

* Yüksek lisans ve doktora eğitimi alanlar kendi programlarına devam etmişlerdir.

4.8.4.3. Teknik ve Mesleki Bilgi Açısından Yeterlilikleri

Bu bölümde, yayım elemanlarıyla yapılan anket çalışmalarında, yayım elemanlarının yayımdaki etkinlik durumunu belirlemede çok önemli iki belirleyici unsur olan teknik ve mesleki bilgi açısından yeterlilik durumları araştırılmış, verilen sonuçlar analiz edilmeye çalışılmıştır.

Yayım elemanlarının yayım hizmetlerinde kendilerini teknik bilgiler açısından yeterli bulma düzeyleri hakkındaki görüşleri incelendiğinde yayımcıların, %50.0' si kendilerini yeterli bulduklarını, %30.0'u kendilerini kısmen yeterli bulduklarını, %20.0'si ise kendilerini yeterli düzeyde bulmadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.33). Çizelge incelendiğinde yayımcıların genel olarak çoğunluğunun

(%80) teknik bilgiler açısından kendilerini yeterli buldukları görülmektedir (yeterli ve kısmen yeterli bulanlar).

Çizelge 4.33. Yayım Elemanlarının Teknik Bilgiler Açısından Kendilerini Yeterli Bulma Düzeyleri

Yeterli Bulma Düzeyleri	Sayı	%
Yeterli Buluyorum	10	50.0
Kısmen Yeterli Buluyorum	6	30.0
Yeterli Bulmuyorum	4	20.0
Toplam	20	100.0

Yayım elemanlarının yayım hizmetlerinde mesleki bilgiler açısından kendilerini yeterli bulma düzeyleri hakkındaki görüşleri incelendiğinde, yayımcıların %50.0'si kendilerini yeterli bulduklarını, %35.0'i kendilerini kısmen yeterli bulduklarını, %15.0'i kendilerini yeterli düzeyde bulmadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.34). Oransal olarak yayımcıların çok büyük bir kısmının (%85) mesleki bilgiler açısından da kendilerini yeterli buldukları görülmektedir (yeterli ve kısmen yeterli bulanlar).

Çizelge 4.34. Yayım Elemanlarının Mesleki Bilgiler Açısından Kendilerini Yeterli Bulma Düzeyleri

Yeterli Bulma Düzeyleri	Sayı	%
Yeterli Buluyorum	10	50.0
Kısmen Yeterli Buluyorum	7	35.0
Yeterli Bulmuyorum	3	15.0
Toplam	20	100.0

Özdemir ve Gürgen (1993) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye'de yayımcılara hem teknik hem de mesleki konulardaki bilgilerin büyük bir kısmının mezun oldukları Ziraat Fakültelerindeki çeşitli programlarda veya Tarım Meslek Liselerinde verildiği, ancak bu eğitimlerde verilen derslerin yetersiz ve teorik kaldığı belirlenmiştir. Oysa bu araştırmada yayımcıların teknik ve mesleki yönden

kendilerini büyük ölçüde yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, yayımcıların teknik ve mesleki konularda yeterli düzeyde olan bilgi birikimlerini tamamen kendi çabalarıyla üniversite veya diğer araştırma kuruluşlarıyla ilişkiler kurarak, mesleki dergi, gazete ve haber bültenlerini izleyerek, ya da Tarım İl Müdürlüklerince düzenlenen hizmet içi eğitimler vasıtasıyla oluşturduklarını düşündürmektedir.

4.8.4.4. Tarımsal İşletmecilik Konularındaki Bilgi Düzeyleri

Araştırma kapsamında yer alan yayım elemanlarının tarımsal işletmecilik konularında kendilerini yeterli bulma düzeyleri hakkındaki görüşleri incelendiğinde, yayımcıların %15.0'i kendilerini yeterli bulduklarını, %25.0'i kendilerini kısmen yeterli bulduklarını, %60.0'ı kendilerini yeterli düzeyde bulmadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.35).

Çizelge 4.35. Yayım Elemanlarının Tarımsal İşletmecilik Konularında Kendilerini Yeterli Bulma Düzeyleri

Yeterli Bulma Düzeyleri	Sayı	%
Yeterli Buluyorum	3	15.0
Kısmen Yeterli Buluyorum	5	25.0
Yeterli Bulmuyorum	12	60.0
Toplam	20	100.0

Sonuçlar değerlendirildiğinde yayımcıların büyük bir kısmının tarımsal işletmecilik konularında yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu durum şu an yayım sistemimizde etkin olarak kullanılmayan ve çok geniş tarımsal işletmecilik konularına ihtiyaç gösteren işletme ekonomisi yayım biçiminin ilerde tam olarak uygulamaya geçirilmesi durumunda yayım personeli sıkıntısı yaşanacağını göstermektedir. Bu durum yayım personeli açısından yoğun bir hizmet içi eğitim programına ihtiyaç duyma zorunluluğunu da beraberinde getireceğini düşündürmektedir.

Yayım elemanlarının kendilerini yetersiz buldukları tarımsal işletmecilik konuları ile ilgili görüşleri incelendiğinde, yayımcıların %33.3'ünün üretim planlaması, %25.6'sının yatırım planlaması, %20.5'inin tarımsal işletmecilik kayıtları, %15.4'ünün tarımsal pazarlama, %5.1'inin kooperatifçilik konularında yetersiz buldukları belirlenmiştir (Çizelge 4.36).

Çizelge 4.36. Yayım Elemanların Kendilerini Yetersiz Buldukları İşletme Ekonomisi Konuları

Konular	Sayı	%
Üretim Planlaması	13	33.3
Yatırım Planlaması	10	25.6
Tarımsal İşletmecilik Kayıtları	8	20.5
Tarımsal Pazarlama	6	15.4
Kooperatifçilik	2	5.1
Toplam*	39	100.0

* Birden fazla cevap verilmiştir.

Sonuçlar değerlendirildiğinde yayımcıların kendilerini en çok üretim planlaması ve yatırım planlaması konularında yetersiz buldukları anlaşılmaktadır. Türk yayım sistemi bugüne kadar kendisini yalnızca üretim teknikleri konularıyla sınırlamış ve ekonomi, pazarlama, işletmecilik konularına yer vermemiştir. Çiftçiler pazara yönelik üretime geçtikçe bilgi ve beceri gereksinimleri de artmaktadır. Bu nedenle üretim tekniğine yönelik konuların yanı sıra tarımsal işletmecilik, pazarlama ve pazara ilişkin bilgilerin çiftçilere ulaştırılması kooperatifçilik, işletmede kayıt ve defter tutma vb. konulara ağırlıklı olarak yer verilmesi ve yayım personelinin bu konularda yoğun bir hizmet içi eğitime tabi tutulması gereği ortaya çıkmaktadır (Yavuz ve ark. 2004).

4.8.5. Tarımsal Yayım Hizmetleri

Yayım hizmetlerinin iki genel amacı vardır. Birincisi gösteriler, konferanslar, çiftçi görüşmeleri ve diğer medya araçları yoluyla çiftçiler için teknik eğitim hizmeti

sağlamaktır. İkincisi yayım elemanları ve çiftçiler arasındaki karşılıklı etkileşim yoluyla, çiftçilerin yeni teknolojilerden ve teknolojik bilgilerden yararlanma olanaklarını en iyi şekilde başarmak ve nihayet çiftçilerin üretim sistemlerinde yeni teknolojiyi kabul etmelerini ve bu teknolojiye uyumlarını sağlamaktır (Evenson, 2000). Araştırmanın bu bölümünde üreticilere götürülen yayım hizmetlerinin yeterlilik durumu, üreticilerin teknik ve ekonomik bilgilere olan ihtiyaç durumları, Adana Tarım İl Müdürlüğü'nün alet ekipmanca yeterlilik durumu, yayım elemanlarından alınan bilgiler doğrultusunda analiz edilmiştir.

4.8.5.1. Yayım Hizmetlerinin Yeterlilik Durumu

Araştırma kapsamındaki yayım elemanlarının Aşağı Seyhan Ovası'na götürülen yayım hizmetlerinin yeterlilik düzeyi hakkındaki görüşleri incelendiğinde, yayımcıların %52,1'i yayım hizmetlerini yeterli bulduklarını, %35,2'si kısmen yeterli bulduklarını, %12,7'si ise yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.37).

Çizelge 4.37. Yayım Elemanlarınca Aşağı Seyhan Ovası'na Götürülen Yayım Hizmetlerinin Yeterlilik Düzeyi

Yeterlilik Düzeyi	Sayı	%
Yeterlidir	37	52.1
Kısmen Yeterlidir	25	35.2
Yeterli Değildir	9	12.7
Toplam	71	100.0

Elde edilen bulgular yayım elemanlarının bölgeye götürülen yayım hizmetlerini genellikle yeterli bulduklarını ortaya koymaktadır. Üreticilerin tarımsal yenilikleri uygulayıp benimsemelerinde yeterli ve etkili bir yayım faaliyetinin katkısının çok önemli düzeylerde olduğu bilinmektedir. Ayrıca, Kara (1996) çiftçi eğitim-yayım çalışmaları, bu çalışmaların yoğunluğu ve kalitesinin tarımsal üretime etki eden önemli sosyo-ekonomik faktörler içerisinde yer aldığını belirtmiştir.

Çiftçiler, yeni teknolojileri benimsemeden önce onları kendilerinin hali hazırda geleneksel olarak kullandıkları alternatifler ile karşılaştırarak değerlendirir. Eğer yeni teknolojiler, onların kullandıkları geleneksel teknolojilerden daha yüksek bir fayda sağlayacaksa o zaman benimserler. Daha yüksek bir adaptasyon hızı ve oranına yol açması halinde onun göreceli yararı daha büyükse, yeni teknolojiyi benimseme eğilimi yüksektir (Batz ve ark., 1999). Çiftçilerin yeni bir teknolojiyi diğer alternatif teknolojilere (eskiye) tercihlerindeki kararlar karmaşık faktörlerin etkisi altındadır. Bunlardan birincisi, çiftçilerin var olan teknolojinin, yenisiyle olan belirgin farkının algılanmasıdır. Diğer faktörler, gelenekler, kaynak sağlama durumu, sosyo-ekonomik durum, nüfus karakteristikleri ve enstitüsel kaynaklara erişim (yayım, girdi sağlama, marketler vb.) sayılabilir (Feder ve Umali, 1993). Nitekim, Feder ve Ark. (1985) yaptıkları bir çalışmada, Hindistan'ın tarımsal uygulamalar açısından diğer bölgelerine kıyasla daha modern olan Haryana Bölgesinde tarımsal yayım çalışmalarında benimsenen eğitim ve ziyaret sisteminin tarımsal üretimde verimlilik üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarında, bölgede yapılan tarımsal yayım çalışmaları sonucunda verimliliğin artması nedeniyle, bölge çiftçisinin yayım faaliyetlerine ilgisinin giderek arttığını belirlemişlerdir.

4.8.5.2. Yayım Elemanlarının Yayım Hizmetlerinde Üreticilerin Teknik Bilgilere Olan İhtiyaç Durumları Hakkındaki Görüşleri

Araştırma kapsamında bulunan yayım elemanlarının Aşağı Seyhan Ovasındaki üreticilerin yayım hizmetlerinde teknik bilgilere olan ihtiyaç durumları hakkındaki görüşleri incelendiğinde, yayımcıların %20.0'si üreticilerin bu konulardaki bilgilere çok fazla ihtiyaç duymakta olduğunu, %30.0'u kısmen ihtiyaç duymakta olduklarını, %50.0'si ise bu konudaki bilgilere hiç ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.38). Yayım elemanlarına göre üreticiler genellikle bu konularda önemli sayılabilecek düzeyde bir bilgi ihtiyacı hissetmemektedir.

Çizelge 4.38. Yayım Elemanlarınca Ürercilerin Teknik Bilgilere Olan İhtiyaç Durumu

İhtiyaç Durumu	Sayı	%
Çok Fazla İhtiyaç Duymakta	4	20.0
Kısmen İhtiyaç Duymakta	6	30.0
Hiç İhtiyaç Duymamaktadır	10	50.0
Toplam	20	100.0

Yayım elemanlarının üreticilerin en çok hangi teknik konularda bilgi ihtiyacı duydukları konusundaki görüşleri incelendiğinde, yayımcıların %24.4'ü gübreleme, %14.6'sı tohum seçimi, %12.2'si ilaçlama konularına en fazla ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.39).

Çizelge 4.39. Yayım Elemanlarınca Üreticilerin En Çok İhtiyaç Duydukları Teknik Konular

Konular	Sayı	%
Gübreleme	10	24.4
Tohum Seçimi	6	14.6
İlaçlama	5	12.2
Hasat	4	9.8
Hayvansal üretim	4	9.8
Toprak İşleme	3	7.3
Makine Kullanımı	3	7.3
Sulama	2	4.9
Depolama	2	4.9
Kurutma	1	2.4
Ekim Tekniği	1	2.4
Toplam*	41	100.0

* Birden Fazla Cevap Verilmiştir.

4.8.5.3. Yayım Elemanlarının Yayım Hizmetlerinde Üreticilerin İşletme Ekonomisi Konularındaki Bilgilere Olan İhtiyaç Durumları Hakkındaki Görüşleri

Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şube Müdürlüğünde görev yapan yayımcılardan edinilen bilgiler doğrultusunda, ülkemizde işletme ekonomisini ilgilendiren konularında bilgi vermeyi amaçlayan işletme ekonomisi yayım biçiminin etkin bir şekilde uygulanmadığı saptanmıştır. Ancak ileride etkin bir şekilde uygulanabileceği düşüncesiyle, çalışma kapsamında bulunan yayım elemanlarının, Aşağı Seyhan Ovasındaki üreticilerin işletme ekonomisi konularındaki bilgilere olan ihtiyaç durumları hakkındaki görüşleri araştırılmıştır. Yayımcıların %45.5'i en çok işletme planlaması bilgilerine, %27.3'ü işletmelerde kayıt tutma bilgilerine ihtiyaçları olduğunu, %12.1'i tarımsal pazarlama bilgilerine, %9.0'u tarımsal teşvik ve destekler konusundaki bilgilere, %6.0'sı kooperatifçilik konularındaki bilgilere ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir (Çizelge 4.40).

Çizelge 4.40. Yayım Elemanlarınca Üreticilerin En Çok İhtiyaç Duydukları İşletme Ekonomisi Konuları

Konular	Sayı	%
İşletme Planlaması	15	45.5
İşletmelerde Kayıt Tutma	9	27.3
Tarımsal Pazarlama	4	12.1
Tarımsal Teşvik ve Destekler	3	9.0
Kooperatifçilik	2	6.0
Toplam*	33	100.0

*Birden fazla cevap verilmiştir.

4.8.5.4. Yayım Elemanlarının Kurumlarının Alet Ekipman Varlığının Yeterliliği Hakkındaki Görüşleri

Çalışma kapsamında bulunan Adana Tarım il Müdürlüğü Çiftçi Eğitim Yayım Şube Müdürlüğü tarımsal yayım elemanlarının yayım hizmetlerinde kurumlarının alet ekipman varlığı açısından yeterlilik durumu hakkındaki görüşleri incelendiğinde, %25.0'i yeterli bulunduğunu, %45.0'i kısmen yeterli bulunduğunu, %30.0'u ise yeterli bulmadığını belirtmiştir (Çizelge 4.41). İşletme ekonomisi yayım biçimi uygulaması etkin olarak faaliyete geçirilmediğinden yayımcıların sadece teknik yayım konularındaki alet ekipman yeterliliği konularındaki görüşleri ele alınmıştır.

Çizelge 4.41. Yayım Elemanlarının Kurumlarının Yayım Hizmetlerindeki Alet Ekipman Varlığı Açısından Yeterlilik Durumu Hakkındaki Görüşleri

Yeterlilik Durumu	Sayı	%
Yeterlidir	5	25.0
Kısmen Yeterlidir	9	45.0
Yeterli Değildir	6	30.0
Toplam	20	100.0

Sonuçlar değerlendirildiğinde yayımcıların kurumlarının alet ekipman varlığını büyük ölçüde yeterli buldukları belirlenmiştir. Bu durum yayım faaliyetlerinde çiftçilere yeniliklerin daha uygun olanaklarla benimsetilmesi olanağını sağlama ve dolayısıyla yayım faaliyetlerinin etkinliğini artırma açısından olumludur. Tarımsal yayımcıların bilgi ve teknoloji akışında işlevlerini yerine getirebilmeleri, kuşkusuz çalışma koşulları ile doğrudan ilişkilidir. Yayımcıların çalışma koşulları; bina, büro, ulaşım aracı, görsel yayım materyalleri, bina donanımları, telefon vb. araç gereçlerden oluşmaktadır (Oktay ve ark.1995).

Yayım hizmetlerinin kaliteli ya da nitelikli olması, ilgili konulardaki eğitimli personel vasıtasıyla gerekli alet ve ekipmanlarla, planlama sürecinden hizmetin verildiği ana kadar gösterilen özen ile ifade edilebilir (Oakley ve Garforth, 1985).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Aşağı Seyhan Ovasındaki çiftçilerin teknik ve işletme ekonomisi yayım biçimlerine olan ihtiyaç durumlarının analizinin yapıldığı bu çalışmayla ilgili sonuç ve öneriler bu bölümde ortaya konmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen üreticilerin eğitim durumları incelendiğinde, üreticilerin yarısından fazlasının (%52.1'inin) ilköğretim düzeyinde eğitim aldığı, üniversite düzeyinde eğitim alan üreticilerin oldukça düşük oranda (%7.0) olduğu görülmektedir. Bu durum üreticiler açısından eğitim seviyesi yüksek üretici kitlesi gerektiren yeniliklerde sorunlar yaşanabileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle yöreye hizmet veren yayımcıların, götördükleri yeniliklerde diğer koşullar ile birlikte üreticilerin eğitim seviyesini de göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

Çalışmada yer alan işletmelerin, toplam arazi varlığı göz önünde bulundurularak yapılan değerlendirmede mülk arazi varlığının tüm işletme gruplarında ve toplam arazi varlığı içerisinde oransal olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Son yıllarda yapılan bazı çalışmalarda mülk arazi sahipliği ile yenilikleri benimseme davranışı arasında olumlu ilişkilerin bulunduğu belirlenmiştir. Bu çalışmalar göz önüne alındığında, incelenen işletmelerdeki mülk arazi varlığının oransal olarak yüksek olması işletmelerin yenilikleri benimsemede olumlu davranışlar göstermesi açısından olumlu bir durumdur. İşletmelerin işledikleri toplam arazi 31.356 dekadır. Tüm işletmelerde üretilen ürün miktarları göz önünde bulundurulduğunda 14839 da'lık ekim alanı ile mısır birinci sırada yer alırken, onu ikinci sırada 8894 da'lık ekim alanı ile buğday izlemektedir. Üreticilerin üretim deseninde yer verdikleri diğer ürünler, pamuk, narenciye, kavun, karpuz ve sebzelerdir. Üreticilerin tarımsal üretim desenlerinin şekillenmesinde en çok girdi maliyetlerinin ve pazarlama önceliklerinin önemli olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle yöreye yapılan yayım çalışmalarında yayımcıların götördükleri yeniliklerin mali analizini de önceden tasarlaması, ekonomik yönden yöreye ve işletmeye uygunluğunu göz önünde bulundurması yararlı olacaktır.

Araştırma kapsamındaki işletmelere ilişkin hayvan varlığına ait sayısal değerler incelendiğinde, her bir genişlikteki işletme başına düşen büyük baş hayvan

sayısının genel olarak küçük işletmelerden büyüğe doğru belirgin bir şekilde artış gösterdiği belirlenmiştir. Bu durumda işletmelerde ki hayvan varlığına işletme büyüklüğünün, dolayısıyla işletme sermayesinin etkili olduğu, büyük işletmelerin daha büyük bir yatırım gerektiren ve karlılık oranı yüksek olan hayvancılığa yöneldiği sonucu çıkarılabilir. Benzer durum işletmelerde alet makine durumunda da gözlenmektedir. Her bir işletme başına düşen toplam alet ve makineler dikkate alındığında genellikle işletme büyüklüğü ile alet ve makine sayıları arasında doğrusal bir artış olduğu görülmektedir. Bu durumun, işletme büyüklüğüne bağlı olarak gelir düzeyindeki artış nedeniyle işletmelerin tarımsal mekanizasyona yönelmesine neden olduğu söylenebilir.

Yayım elemanlarının yöreye olan ziyaret sıklığı incelendiğinde, üreticilerden alınan bilgiler doğrultusunda yayımcıların, bölgeyi sık aralıklarla ve düzenli olarak ziyaret edemedikleri belirlenmiştir. Etkili bir yayım faaliyetinde düzenli ve sık ziyaretlerin oldukça önemli olması nedeniyle, yayım biriminin yöreye olan ziyaretlerindeki kopukluğu giderecek önlemleri en kısa zamanda alması gerekmektedir.

Üreticilerin teknik bilgilere olan ihtiyaç durumları incelendiğinde, gübreleme, tohum seçimi ve ilaçlama konularında çok fazla teknik bilgiye ihtiyaç duydukları saptanmıştır. Durum gösteriyor ki her ne kadar zaman içerisinde bölgeye yayımcılar tarafından teknik konularda yayım hizmetleri götürülse de üreticilerin gübreleme, tohum seçimi ve ilaçlama gibi temel girdilerin kullanımında hala büyük oranda bilgiye gereksinimleri bulunmaktadır. Bölgeye yayım hizmeti götüren yayım elemanlarının bu konular üzerinde daha fazla durması ve bu konulardaki yayım hizmetlerini daha etkin hale getirmesi gerekmektedir. Üreticilerin teknik konularda yararlandıkları bilgi kaynaklarının incelenmesi sonucunda da önemli tarımsal üretim faaliyetlerinden olan toprak işleme, ekim tekniği uygulamaları, hasat, kurutma, depolama ve hayvansal üretimde kendi mevcut bilgi ve deneyimleri önemli ilk bilgi kaynağını oluştururken, komşu akraba ve diğer çiftçilerin 2. dereceden önemli bilgi kaynağını oluşturduğu, tohum seçimi, gübreleme, ilaçlama, sulama, makine kullanımı gibi temel girdiler konusunda birinci dereceden en önemli bilgi kaynağını özel firmalar oluştururken, komşu akraba ve diğer çiftçilerin tarımsal üretim

tekniklerinde olduğu gibi yine ikinci dereceden önemli bilgi kaynağı olduğu tespit edilmiştir. Tarım İl Müdürlüğü yayım elemanlarının teknik bilgilerde üreticilerin çok düşük düzeyde faydalandıkları bir bilgi kaynağı durumunda olduğu belirlenmiş olup, yayım elemanlarının bölgeye yaptıkları yayım faaliyetlerini etkinlik açısından yeniden gözden geçirmesi hatta gerektiğinde izleme değerlendirme çalışmaları yaparak yayım faaliyetlerini üreticiler açısından en faydalı olacak şekilde yeniden programlaması gerekmektedir.

Üreticilerin işletmelerinde kayıt tutma konularındaki bilgi düzeyleri incelendiğinde, üreticilerin %80.2'si gibi çok büyük bir kısmının kayıt tutma konularındaki bilgilere ihtiyacı olduğu, yine üreticilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda Adana Tarım İl Müdürlüğü tarafından yöreye bu konuda herhangi bir yayım hizmeti götürülmediği belirlenmiştir. Benzer durum üretim ve yatırım planlaması konularında da görülmektedir. Üreticilerin %95.8'inin üretim ve yatırım planı yapmadığı saptanmıştır. Planlama yapmamalarının bu konularda yeterli bilgiye sahip olmamalarından kaynaklandığı, tespit edilmiştir.

Üreticilerin pazarlama konularına olan ihtiyaç durumları analiz edildiğinde ise %70.4'ü gibi büyük bir kısmının pazarlama konularındaki bilgilere çok fazla ihtiyaç duyduğu saptanmıştır. En fazla ihtiyaç duydukları pazarlama bilgileri araştırıldığında ise, üreticilerin ürünlerini nerelere ve hangi koşullarda pazarlayacakları hakkındaki bilgilere, pazarlama şansı yüksek olan yeni ürün çeşitleri, ürün pazar fiyatları tahminleri, ürünlerin yurtiçi talep tahminleri ve ürünlerin depolanması hakkındaki bilgilere ihtiyaç duydukları belirlenmiştir.

Üreticilerin kooperatifçilik bilgilerine olan ihtiyaç durumları incelendiğinde, üreticilerin %64.8'i gibi büyük bir çoğunluğunun kooperatifçilik konularındaki bilgilere hiç ihtiyaç duymadıkları belirlenmiştir. Bu örgütlerin tarımsal faaliyetlerde tarımsal girdi sağlama, kredi temini, depolama, işleme, ürünlerin pazarlaması vb. büyük ölçüde etkinliğinin olmasının henüz bilincine varılmamış olup, üreticilerin bu konulardaki bilgi eksikliğinin yayımcılar aracılığı ile en kısa zamanda telafi edilmesi gerekmektedir.

Üreticilerin işletme ekonomisini ilgilendiren konulara olan bilgi ihtiyaç düzeylerinin genel bir değerlendirilmesi yapıldığında, genel olarak bu konularda

üreticilerin çok büyük oranlarda bilgi ihtiyacı duydukları belirlenmiş olmakla birlikte, maalesef işletme ekonomisi yayım biçiminin ülkemiz yayım sisteminde henüz etkin olarak kullanılmıyor olması nedeniyle üreticilerin bu ihtiyaçlarının kamu yayımcılarının yayım hizmetlerince karşılanamadığı belirlenmiştir. Ancak, küreselleşme ve artan rekabet, değişen ve gelişen tarımsal yapı son yıllarda üreticilerimizin üretim kararları üzerinde etkili olmaya başlamıştır. Bu durum daha fazla bilgi, daha fazla teknik destek, ulaşım ve iletişimdeki hızlı değişim sayesinde pazardaki yerini güçlendirme ihtiyacı vb. sebepler üreticilerimizi tarımsal yayımdan daha fazla yararlanmaya sevk etmektedir. Geçmişte tarım kesiminde bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak en önemli sorun iken günümüzde maliyeti düşürücü teknikler, üretilen ürünlerin pazarlanması, tarımsal faaliyetlerin en az maliyetlerle rasyonel planlanması gibi konuların giderek daha önem kazanmaya başladığı gözlemlenmektedir. Araştırma sonuçları incelendiğinde, üreticilerin işletmelerinde kayıt tutma, işletme planlaması yapma ve tarımsal pazarlama bilgilerine olan ihtiyaçlarının işletme büyüklüklerine paralel olarak artması bu görüşü doğrulamaktadır. Bu durum küçük işletmelerden büyük işletmelere doğru tarımsal faaliyetlerin entansifleşmesi sonucu temel girdi kullanımının artması, daha fazla masraf kaleminin oluşması, tarımsal faaliyetlerin en az maliyetlerle rasyonel planlanması zorunluluğunu beraberinde getirmesi gibi nedenlere bağlanabilir. Bu aşamada işletme ekonomisi yayımı daha da önem kazanmaktadır. Yeniliklerin benimsetilmesinde teknik yayım hizmetleri ilkeleri ile birlikte işletme ekonomisi ilkelerini de göz önüne alan bir yayım anlayışı üretim faktörlerinin etkin kullanımı sonucu hem çiftçi gelirlerinin artmasını sağlayacak hem de artan çiftçi gelirlerine bağlı olarak üreticinin yeniliği benimsemesi daha kısa sürede ve daha kalıcı olacaktır. Bu nedenle Aşağı Seyhan Ovası'nda bulunan köylerden seçilmiş ve çalışma kapsamına alınmış üreticiler ile yapılan bu çalışmada, üreticilerin işletme ekonomisi konularına olan ihtiyaçlarının ne denli yüksek olduğu belirlenmiş ve nedenleri incelenmiş olup Türkiye' de uygulanan sadece teknik konuların ağır bastığı yayım sisteminin etkinsel yetersizliği daha net analiz edilmiş, işletme ekonomisi konularının ihtiyaç duyulan teknik konuların beraberinde götürülmesi gerekliliği belirginleşmiştir.

Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi'nin örgütsel yapısı incelendiğinde tarımsal yayım çalışmalarını bünyesindeki tarla, hayvancılık, sebze, meyve, organik tarım, sulama, tarımsal yayım ve uygulamalı araştırma projesi, bilgi işlem, enformasyon, özel idare, kadın çiftçiler, ev ekonomisi birimlerinin faaliyetleriyle gerçekleştirmekte olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında bulunan 20 yayım elemanının eğitim durumları incelendiğinde, %85'inin teknik konularda ağırlıklı eğitim veren bölümlerden mezun oldukları tespit edilmiş olup, yayım elemanlarının sadece %15.0'inin (3 kişi) tarım ekonomisi ve işletme gibi daha çok, işletme planlaması, işletme kaydı tutma, pazarlama vb. işletme ekonomisini ilgilendiren konuların yoğun olarak verildiği bölümlerden mezun oldukları saptanmıştır. Bu durum şu an teknik konuların ağırlıklı olarak götürüldüğü teknik yayım biçimi uygulamaları açısından olumlu bir durum oluştururken, etkin bir şekilde tam olarak uygulama kapsamında yer almayan işletme ekonomisi yayım biçiminin ileride tam olarak uygulama kapsamına alınması halinde büyük bir dezavantaj durumu çizmektedir. İncelenen yayımcıların, yayım hizmetlerinde kendilerini teknik ve mesleki bilgiler yönünden büyük oranda yeterli buldukları tespit edilirken aynı durum işletme ekonomisi konuları için geçerli olamamıştır. Yayım elemanlarının üretim planlaması, yatırım planlaması, tarımsal işletmecilik kayıtları, tarımsal pazarlama, kooperatifçilik gibi tarımsal işletmecilik konularında kendilerini yeterli bulma düzeyleri hakkındaki görüşleri incelendiğinde, %60'ı kendilerini yeterli düzeyde bulmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum yayım personelinin bu konularda etkin bir hizmet içi eğitime tabi tutulması zorunluluğunu beraberinde getirmektedir.

Yayım elemanlarının Aşağı Seyhan Ovası'na götürülen yayım hizmetlerini büyük ölçüde yeterli buldukları tespit edilmiştir. Bu durum çalışma kapsamındaki üreticilerin yayım hizmetlerinin etkinliği konusundaki görüşleri ile çelişmektedir. Üreticilerin, yayım hizmetlerinin düzenli ve yeterli sıklıkta olmaması nedeniyle yayım hizmetlerini yeterince etkin bulmadıkları belirlenmiştir. Bu durum yayım hizmetleri ile üreticiler arasındaki bilgi akışı açısından yetersizlikler bulunduğunu göstermektedir. Bu durumdan kaynaklanan olumsuzlukların giderilmesi için yayımcıların hizmet sonrası üreticilerin yeniliklerden memnuniyet düzeyini

belirlemek amacıyla izleme değerlendirme çalışmalarına ağırlık vermesi gerekmektedir.

Yayım elemanlarının üreticilerin en çok hangi teknik konularda bilgi ihtiyacı duydukları konusundaki görüşleri incelendiğinde, gübreleme , tohum seçimi, ilaçlama konularına en fazla ihtiyaç duydukları belirlenmiş olup yayımcıların bu değerlendirmesi, üreticilerin yansıttığı ihtiyaç durumunu doğrulamaktadır. Yayımcıların üreticilerin işletme ekonomisi konularındaki bilgilere olan ihtiyaç durumları hakkındaki görüşleri incelendiğinde ise en çok işletmelerde kayıt tutma ve işletme planlaması, tarımsal pazarlama, tarımsal teşvik ve destekler, kooperatifçilik konularındaki bilgilere ihtiyaçları olduğunu belirlenmiştir. Bu durum kooperatifçilik konusu dışında üreticilerin yansıttığı durumu doğrulamaktadır.

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde üreticilerin teknik konulardan girdi kullanımı konularında hala büyük oranda bilgi ihtiyacı hissettikleri, işletme ekonomisi konularında da çok büyük oranda bilgisel ihtiyaç potansiyeline sahip oldukları belirlenmiş olup, Adana Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim Yayım Şubesi'nin yayım faaliyetlerinde üretici ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, üreticilerin götürülen yenilikler hakkındaki düşüncelerini belirleyebilmek ve bilgi akışındaki yetersizlikleri gidermek için gerekli önlemleri alması, ve özellikle üreticilerin yenilikleri benimseme düzeyleri ve yayım hizmetlerinin etkinlik düzeyini belirlemek için izleme değerlendirme çalışmalarına da yer vermesi gerekmektedir. Tüm sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda, özellikle etkili bir yayım faaliyetinde çok önemli bir unsur olan ve üretici ile yayımcının birebir karşılaşmasına olanak tanıyan üreticiyi bilgilendirme amaçlı olarak gerçekleştirilen ziyaretlerin daha sık ve yeterli düzeyde gerçekleştirilmesinin de üretici ile yayımcı arasındaki pek çok soruna çözüm getireceği , bu nedenle de bu konudaki yetersizliklerin en kısa zamanda telafi edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- AKÇAÖZ, H., 2001.** Tarımsal Üretimde Risk, Risk Analizi ve Risk Davranışları: Çukurova Bölgesi Uygulamaları. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Adana.
- AKÇAÖZ, H., ÖZKAN, B., KIZILAY, H., 2004.** Tarımsal Üretimde Pazarlama Riski Yönetiminin AB ve Türkiye’de Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül 2004, Tokat, 376-383 s.
- AKTAŞ, Y., 1976.** Aşağı Seyhan Sulama Projesindeki ÇES’in Türk Tarımsal Yayımına Katkısı, Sulama Proje Alanlarında Zirai Yayım ve Kooperatifçilik Semineri, Adana, s.16-17.
- AKTAŞ, Y., 2002.** Tarımsal Yayım’ın konusu nedir?. HR. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 6 (3-4): 17-29 s.
- ALAGÖZ, E., (2005).** Aşağı Seyhan Ovası’na Adana Tarım İl Müdürlüğü Yayım Elemanlarınca Götürülen Yayım Hizmetlerinin Analizi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- ALBRECHT, H., BEGMANN, H., DIEDERICH, G., GROSSER, E., HOFFMAN, V., KELLER, P., PAYR, G., SÜLZER, R., 1989.** Agricultural Extension, Vol: 1, Basic Concepts and Methods, Rural Development, Series, Eschborn 276 p.
- ARMAĞAN, G., 1993.** İzmir İli Pamuk Üretiminde Yeniliklerin Üreticiler Arasında Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi , Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- BATZ, F.-J., PETERS, K.J., JANSSEN, W., 1999.** The Influence of Technology Characteristics on the Rate and Speed of Adoption, Agricultural Economics 21, 121-130 s.

- BOZ, İ., AKBAY, C., ORHAN, E., CANDEMİR, S., 2004.** Çiftçilerin Tarımsal Faaliyetlerde Kullandıkları Bilgi Kaynaklarının Belirlenmesi ve Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi , Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül 2004, Tokat, 596-603 s.
- DOĞANCA, M. Y., 1975.** Ege Bölgesinde Seçilmiş Kırsal Toplumda Modernleşme Açısından Tarımsal Yeniliklerin Yayılması ve Benimsenip Uygulanmasını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler Üzerine Bir Araştırma, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, İzmir.
- DORWARD, A. R., 1984.** Farm Management Methods and Their Role in Agricultural Extension to Smallholder Farmers A Case Study From Northern Malawi, PhD Thesis, the University of Reading, 251 p (unpublished).
- ERKUŞ, A., BÜLBÜL, M., KIRAL, T., AÇIL, F., DEMİRCİ, R., 1995.** Tarım Ekonomisi, A.Ü. Ziraat Fakültesi, Eğitim, Arş. ve Geliştirme Vakfı Yayın, NO: 5, Ankara, 298 s.
- ERKUŞ, A., DEMİRCİ, R., 1983.** Tarımsal İşletmecilik ve Planlama , Ergün Matbaası. Ankara: 9 s.
- EVENSON, R. E., 2000.** Economic Impacts of Agricultural Reserch And Extension by is Professor of Economics and Director of the Economic Growth Center, Yale University, Chapter for Handbook of Agricultural Economics, Bruce L. Gardner and Gordon C. Rausser, eds, to be published by Elsevier Science, USDA, Page, 6.
- FEDER, G., LAWRENCE, J.LAU., ROGER, H. SLADE., 1985.** The Impact of Agricultural Extension: A Case Study of the Training and Visit System in Hayrana –India, World Bank Staff Working Papers, Number:756.
- FEDER, G., UMALİ, D.L., 1993.** The Adoption of Agricultural Innovations, A Review. Technological Forecasting and Social Change 43, 215-239 p.
- GÜRGEN, Y., 1987.** Tarımsal Yayım ve Haberleşme 1. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Ders Notu:10 Adana., 69 s.

- GÜRGEN, Y., 1989.** Aşağı Seyhan Sulama Proje Alanına Götürülen Yayım Hizmetlerinde Öncelik Verilen Konular, Başlıca Sorunlar ve Nedenleri, Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi Cilt:4, Sayı:4, 46-61.
- KARA, A., 1996.** “Farming Sytems Research: A Reveiew and Baseline Study in Developing an Appropriate Model for Türkiye”., unpublished M.S.c. thesis, Department of Agribusiness, Extension and Rural Development , University College Dublin, Ireland.
- KARA, A., KADIOĞLU, S., 2004.** Kuzeydoğu Anadolu’da Tarımsal Yayım Çalışmaları ve İlgili Problemler, Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül 2004, Tokat, 642-648 s.
- KARATURHAN, B., 1997.** İzmir İli’ndeki Tarımsal Yayım Etkinlikleri ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- KENANOĞLU, Z., 1996.** Torbalı İlçesinin Seçilmiş Bir Köyünde Tarımsal İşletme Planlarının Benimsenmesi ve Yayımı Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 153 s.
- KIZILDAĞ, N., KARAKAŞ, G., 1991.** TYUAP’ın İzmir İli’ndeki Çiftçi Koşullarındaki Deneme Çalışmaları ve Etkinliği, Diploma Tezi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, 22 s (yayımlanmamış).
- MEENAMBİAGAI J., SEETHARAMAN N., 2003.** Tarning needs of Extension Personel in Communication and Transfer Technology, Agricultural Research and Extension Network, Newsletter no: 48.
- MUSSER, W., N. 1998.** Risk Management Overview , Paper Presented at Mid-Atlantic Risk Management Regional Conference Williamsburg., 6-7 August. Virginia. [http:// www.agrisk.umn.edu/library/00000047.pdf](http://www.agrisk.umn.edu/library/00000047.pdf).
- OAKLEY, P., GARFORTH, C., 1985.** Guide to Extension Training , Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome.

- OKTAY, E., 1979.** Belli Başlı Planlama Metodlarının Ege Bölgesinde Bir Tarım İşletmesinde Uygulanması Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 323, İzmir, 98 s.
- OKTAY, E., BOYACI, M., KARATURHAN, B., BAYANER A., 1995.** Bilgi ve Teknoloji Akışında Etkinliğin Sağlanması, T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları no: 26.
- OKTAY E., ÖZKAYA T., 1994.** Kaliteli Üzüm, İncir ve Domates Üretiminde Tarımsal Yayımların Etkileri, Türkiye 1. Ulusal Bahçe Bitkileri Kongresi, 13-16 Ekim 1992, İzmir.
- ÖZÇATALBAŞ, O., 1992.** GAP'ta Başarı Yolu: Tarımsal Yayımların Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı , Tarım ve Köy Dergisi, Sayı 75.
- ÖZÇATALBAŞ, O., 1994.** GAP Bölgesinde (Şanlıurfa'da) Tarımsal Yayımların Analizi ve Etkin Bir Yayımlar Çalışması İçin Gerekli Koşulların Saptanması Üzerine bir Araştırma, Doktora tezi, Ç.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- ÖZÇATALBAŞ, O., 2002.** Tarıma Girdi Sağlayan Özel Kuruluşların Yayımların Açısından Değerlendirilmesi: Adana Örneği. Çiftçi ve Köy Dergisi, Sayı: 201-202, Ankara.
- ÖZÇATALBAŞ, O., AKTAŞ, Y., ÇÖKMEZ, N., 1998.** Ç.Ü. Ziraat Fakültesinin Bölge Üreticileriyle İlişkilerini Düzenleyecek Bir Modelin Oluşturulması ve Üreticilerin Beklentileri. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Dekanlığı. Yay. No:133, Adana, 33s.
- ÖZÇATALBAŞ, O., ÖZKAN, B., SAYIN, C., 2002.** Analysis of Extension Services and Growers Knowledge Level in Greenhouse Production in Antalya. 2nd International Conference on the Horticultural Science 10-12 Sept.2002, Egypt.
- ÖZÇATALBAŞ, O., GÜRGEN, Y., 1998.** Tarımsal Yayımlar ve Haberleşme, Baki Kitabevi Yayınları, Adana, 385 s.

- ÖZDEMİR, E., GÜRGEN, Y., 1993.** Adana Tarım İl Müdürlüğü Bünyesindeki Tarımsal Yayım Elemanlarının Eğitimleri, Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi Cilt:8, Sayı:1, 137-152 s.
- SARI, M., 2000.** Tarımsal işletmecilik Yayımı ve Süt Sığırcılığı Örnek Olayı Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- SAYIN, B., SAYIN, C., 2004.** Türkiye’de Tarımsal Üretici Örgütlenmesi, Avrupa Birliği’ne Uyum Hazırlıkları ve Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu. VI.Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül 2004, Tokat, 466-470 s.
- SCHMİTT, M.A., DURGAN, B.R., IVERSON, S.M., MİNESOTA, P., 2000.** Impact Assessment and Participant Profiles of Extension’s Education Programs for Agricultural chemical/seed retailersand CropAdvisors.38 (6). [http/ www.joe.org/joe/ 2000 December/ a2.html](http://www.joe.org/joe/2000December/a2.html).
- ŞENGÜL, M., 1996.** Adana İli Yüreğir Ovasında Turunçgil Üretiminde Tarımsal Savaş İlaçları Kullanımı ve Ekonomik Analizi. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Kod No: 1182, Adana, 65 s.
- TALUĞ, C., TATLIDİL, H., T. KUMLUK., C. CEYLAN., 1990.** Türkiye’de Tarımsal Yayım Hizmetleri, Sorunları ve Öneriler, Türkiye Ziraat Mühendisliği 3. Teknik Kongresi 8-12 Ocak 1990. Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti. Ankara, s.691-699.
- ULUSOY, A. S., 2003.** AB’ne Adaylık Sürecinde AB ve Türkiye Tarım Politikaları: Öncelikler-Farklılıklar_Çelişkiler, <http://www.zmo.org.tr/etkinlikler/abgst03/12.pdf>.
- YAVUZ, F., 2001.** Tarım Politikası II:Genel Politikalar ve Uluslararası Ders Notları, Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Ders yayınları No:186.
- YAVUZ, O., EROL O., 2004.** Tarımsal Yayımında Eğiticilerin Eğitimi, Geleceğin Yayım Uzmanları Nasıl Olmalıdır? Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül 2004, Tokat, 604-608 sf.

YURTTAŞ, Z., 2004. Kırsal Yayım ve Kırsal Kalkınmada Strateji, Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül 2004, Tokat, 584-587 s.

YURTTAŞ, Z., YAVUZ, O., 2001. Sustainability in Agricultural Extension and Rural Development. A Case Study in Turkey. 15 th European Seminar of Extension Education (ESEE) August 27-31 Wageningen.

ÖZGEÇMİŞ

1974 yılında Adana'da doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Adana'da tamamladım. 1998 yılında Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü'nü kazandım ve 2002 yılında mezun oldum. 2004 yılında Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitime başladım. Yüksek Lisans eğitimim süresince Ç.Ü. Tarımsal Yayım, Haberleşme, Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde çalıştım.

EKLER

EK: 1

ÜRETİCİ ANKET FORMU

Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

“ Üreticilerin Teknik ve İşletme Ekonomisi Yayım Biçimlerine Olan İhtiyaç Durumu”

1. Anket Bilgileri

1.1. Anket No:

1.2. Köy:

1.3. Tarih:

2. Üretici Bilgileri

2.1. Yaşınız:

2.2. Eğitim durumunuz:

A) Yüksekokul   C) Ortaokul   E) Okuryazar

B) Lise   D) İlkokul   F) Okuryazar değil

2.3. Kaç yıldır üretici olarak faaliyet gösteriyorsunuz? ( )

3. İşletme Hakkında Genel Bilgiler

3.1. İşletme büyüklüğünüz.....da

3.2. Araziyi mülkiyet ve tasarruf şekliniz

A)Mülk.....da   B)Kira.....da   C) Ortak iş.arazi.....da

3.3. Başlıca bitkisel üretim çeşitleriniz ve ekim alanları (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

A) Pamuk.....da   D) Narenciye.....da   G) Sebze.....da

B) Buğday.....da   E) Karpuz.....da   H) Diğer.....da

C) Mısır.....da   F) Kavun.....da

3.4. Başlıca hayvansal üretim çeşitleriniz ve hayvan varlığınız

a)Büyükbaş hayvan .....(Baş veya adet)

b)Küçükbaş hayvan .....(Baş veya adet)

c)Kanatlı hayvan .....(Baş veya adet)

3.5. İşletmenizde yabancı iş gücü çalıştırıyor musunuz?

A) Evet ( )   B) Hayır ( )

3.6. Tarım şekliniz

A) Kuru Tarım Yapmaktayım ( )

B) Sulu Tarım Yapmaktayım ( )

3.7. İşletmede bulunan alet ve makine varlığını

- A.Traktör ( ) adet
B.Römork ( ) adet
C.Harman Makinesi ( ) adet
D.Mibzer ( ) adet
F. Gübre Dağıtım Makinesi ( ) adet
G. Tırmık ( ) adet
H. Pulluk ( ) adet
E.Pülverizatör ( ) adet

4. Üreticilerin Tarımsal Yayım Hizmetleri Konusundaki Görüşleri

4.1. Yayım elemanlarının köyünüze gelme sıklığı nasıldır?

.....(Kez/ Yıl)

4.2. Sizce iyi bir yayımcı nasıl olmalıdır? (Birden fazla cevap verilebilir)

.....

5. Üreticilerin Kitle İletişim Araçlarından Faydalanma Durumu

5.1. Televizyon izleme durumunuz

- A) Her gün
B) Haftada 1-2 gün
C) Ara sıra
D) İzlemiyorum

5.2. Gazete okuma durumunuz

- A) Her gün
B) Haftada 1-2 gün
C) Ara sıra
D) Okumuyorum

5.3. Radyo dinleme durumunuz

- A) Her gün
B) Haftada 1-2 gün
C) Ara sıra
D) Dinlemiyorum

6. Teknik bilgilere olan ihtiyaç durumunuz

- A) Çok fazla ihtiyaç duymaktayım ( )
B) Kısmen ihtiyaç duymaktayım ( )
C) Çok az ihtiyaç duymaktayım ( )

7. Teknik konulardaki bilgi edinme kaynaklarınız (Birden fazla cevap verilebilir)

KONULAR	BİLGİ EDİNME KAYNAKLARI					
	Kendi Bilgi ve Deneyimlerim	Komşu, Akraba ve Diğer Çiftçiler	Özel Firmalar	Tarım İl Müd. Yayın Elemanları	Yazılı Kaynaklar	Radyo-TV Diğer Kaynaklar
Toprak İşleme						
Tohum Seçimi						
Ekim Tekniği						
Gübreleme						
İlaçlama						
Sulama						
Makine Kullanımı						
Hasat						
Kurutma						
Depolama						
Hayvansal Ür.						

8. Üreticilerin Tarımsal İşletme Ekonomisi Konularındaki Bilgi İhtiyaç Durumları

8.1. İşletmenizde kayıt tutuyor musunuz?

A) Evet ( )

B) Hayır ( )

8.2. Kayıt tutma konularındaki bilgi düzeyiniz nedir?

A) Yeterli ( )

B) Kısmen yeterli ( )

C) Yeterli değil ( )

8.3. Kayıt tutma konularına olan bilgi ihtiyaç durumunuz nedir?

A) Çok fazla ihtiyaç duymaktayım ( )

B) Kısmen ihtiyaç duymaktayım ( )

C) Çok az ihtiyaç duymaktayım ( )

8.4. İşletmenizde tuttuğunuz kayıt türleri nelerdir?

.....

8.5. İşletmeniz de üretim ve yatırım planlaması yapıyor musunuz?

A) Evet ( )

B) Hayır ( )

8.6. Üretim ve yatırım planlaması konularına olan bilgi ihtiyaç durumunuz nedir?

A) Çok fazla ihtiyaç duymaktayım ( )

B) Kısmen ihtiyaç duymaktayım ( )

C) Çok az ihtiyaç duymaktayım ( )

8.7. Ürünlerinizi nerelere pazarlıyorsunuz?

.....

8.8. Tarımsal pazarlama konularına olan bilgi ihtiyaç durumunuz nedir?

A) Çok fazla ihtiyaç duymaktayım ( )

B) Kısmen ihtiyaç duymaktayım ( )

C) Çok az ihtiyaç duymaktayım ( )

8.9. Tarımsal pazarlama konularında ne tür bilgilere ihtiyaç duyuyorsunuz?

.....

8.10. Herhangi bir tarımsal kooperatife üye misiniz?

A) Evet ( )

B) Hayır ( )

8.11. Üye olduğunuz kooperatif türü nedir?

.....

8.12. Kooperatifçilik konularına olan bilgi ihtiyaç durumunuz nedir?

A) Çok fazla ihtiyaç duymaktayım ( )

B) Kısmen ihtiyaç duymaktayım ( )

C) Çok az ihtiyaç duymaktayım ( )

8.13. Tarımsal teşvik ve desteklerden faydalaniyor musunuz?

A) Evet ( )

B) Hayır ( )

8.14. Faydalanmakta olduğunuz teşvik ve destek türü nedir?

.....

8.15. Tarımsal teşvik ve destekler konusunda yayım elemanları tarafından bilgilendiriliyor musunuz?

A) Evet ( )

B) Hayır ( )

8.16. Tarımsal teşvik ve destek konularına olan bilgi ihtiyaç durumunuz nedir?

A) Çok fazla ihtiyaç duymaktayım ( )

B) Kısmen ihtiyaç duymaktayım ( )

C) Çok az ihtiyaç duymaktayım ( )

EK: 2

**ADANA TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ ÇİFTÇİ EĞİTİM YAY. ŞUBE
ELEMANLARI ANKET FORMU**

Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

1. Anket Bilgileri

1.1. Anket No:

1.2. Tarih:

1.3. Anketör:

2. Yayım Elemanı Hakkındaki Kişisel Bilgiler

2.1. Kurumunuzda kaç yıldır çalışıyorsunuz?.....

2.2. Eğitim durumunuz nedir?..

3. Yayım Elemanlarının Teknik, Mesleki Bilgi ve Tarımsal İşletmecilik
Konularındaki Yeterlilik Durumları

3.1. Teknik bilgiler açısından kendinizi yeterli buluyor musunuz?

A) Tam olarak yeterli buluyorum ( )

B) Kısmen yeterli buluyorum ( )

C) Yeterli düzeyde bulmuyorum ( )

3.2. Mesleki bilgiler açısından kendinizi yeterli buluyor musunuz?

A) Tam olarak yeterli buluyorum ( )

B) Kısmen yeterli buluyorum ( )

C) Yeterli düzeyde bulmuyorum ( )

3.3. Tarımsal işletmecilik konularında kendinizi yeterli buluyor musunuz?

A) Tam olarak yeterli buluyorum ( )

B) Kısmen yeterli buluyorum ( )

C) Yeterli düzeyde Bulmuyorum ( )

3.4. Kendinizi yetersiz bulduğunuz tarımsal işletme ekonomisi konuları nelerdir?

.....

4. Yayım Elemanlarının Adana Tarım İl Müdürlüğü Tarafından Aşağı Seyhan
Ovası'na Götürülen Yayım Hizmetleri Hakkındaki Düşünceleri

4.1. Aşağı Seyhan Ovası'na götürülen yayım hizmetlerini yeterli düzeyde buluyor
musunuz?

A) Tam olarak yeterlidir ( )

B) Kısmen yeterlidir ( )

C) Yeterli düzeyde değildir ( )

4.2. Yayım hizmetlerinde üreticilerin teknik bilgilere olan ihtiyaç durumları ne
düzeydedir?

A) Çok fazla ihtiyaç duymakta ( )

B) Kısmen ihtiyaç duymakta ( )

C) Hiç ihtiyaç duymamaktadır ( )

4.3. Üreticilerin tarımsal faaliyetlerinde en çok ihtiyaç duydukları teknik konular nelerdir?

.....
4.4. Üreticilerin tarımsal faaliyetlerinde en çok ihtiyaç duydukları işletme ekonomisi konuları nelerdir?

.....
4.5. Yayımladığınız hizmetlerinizde kurumunuzdaki alet ekipman varlığının yeterlilik düzeyi nedir?

A) Tam olarak yeterlidir ( )

B) Kısmen yeterlidir ( )

C) Yeterli değildir ( )

Ek: 3

AŞAĞI SEYHAN SULAMA PROJE ALANI

